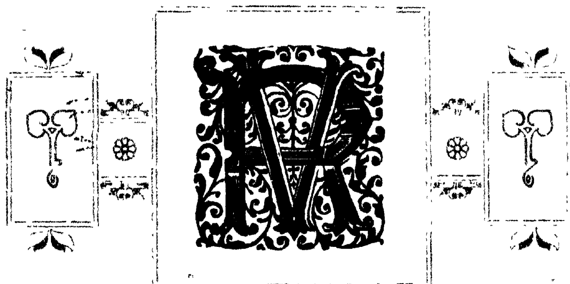
VOL. 2.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర భారతము.

ఆరణ్యపర్వము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స

వారిచేఁ బ్రకటితము

'Vavilla' Press, Madras.

విషయసూచిక.

ఆరణ్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

ఆరణ్యపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

విషయము. పుట.

ఆరణ్యపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ఆరణ్యపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

విషయము. పుట.

ఆరణ్యపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

ఆరణ్యపర్వము - షష్ఠాశ్వాసము

ఆరణ్యపర్వము - సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ

గణేశశారదాగురుభ్యో నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అరణ్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

కీర్తిశ్రీ[1]వల్లభ
లోకజనస్తుత్య సర్వలోకాశ్రయ ర
త్నాకరపరివృతసకలధ
రాకాంత జితారి రాజరాజనరేంద్రా. 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులు నిజాయుధం
బులు ధరియించి కృష్ణాసహితులై [2]యుత్తరము మించి యరిగిన నింద్రసేనా
దులైనమూలభృత్యులు పదునాలుగువేలరథంబులతోడ సుభద్రాభిమన్యుప్రతి
వింధ్యాదులం దోడ్కొని వారిపిఱుందన యరిగి రంత నప్పాండవులం జూచి
పౌరు లెల్లం బరమదుఃఖితులై. 2

క. చనునె [3]యధర్మద్యూతంబున నిట్టుల పాండురాజపుత్త్రులం బ్రభులన్
వనగతులం జేయ దుర్యోధనధృతరాష్ట్రులకు విగతదయహృదయులకున్. 3

క. క్రూరతరధార్తరాష్ట్రుని, కారము వారింప రైరి గాంగేయుండు న
బ్భారద్వాజుండుం గృపుండు నుదారుండు విదురుండు నేమిదలంచిరొ బుద్ధిన్.

సీ. కర్ణజయద్రథగాంధారు లాప్తులై యుండంగ లోభి దుర్యోధనుండు
రాజుగా నీతనిరాజ్యంబునం దెట్లు లుండంగ నేర్తు మీ[4]యుర్వి నింక
నేది ధర్మువు ప్రజ నెవ్వరు గాతురు పరమధార్మికులైనపాండుసుతుల
యరిగినచోటిక యరుగుద మని వారిపిఱుందన చని పాపభీతమతులు

ఆ. వీరులార మమ్ము విడిచి మీ కరుగంగ, జనునె మాకు నొండుశరణ మెద్ది
సాధులకు నసాధుసహవాసమునం బాప, సంప్రయోగ మగుట సందియంబె. 5

క. తిలలును నీళ్లును వస్త్రంబులుం బుష్పసుగంధవాసమున సౌరభముం

---

1 విభవా...సర్వలోకప్రియః 2 యుత్తరమించి ; యుత్తరించి. 3 యధర్మదురోదరమున, 4 యుర్వియందు, కొట ధర్మవు.

బోలు పెనఁగఁ దాల్పఁ గావున, నలయక సత్సంగమున నగు సద్గుణముల్.

వ. సాధుసమ్మతంబు లైనగుణంబుల నొప్పి జన్మవిద్యాకర్మంబులం బ్రశస్తుల రై యార్యవృత్తుల రైనమీసహవాసంబున నుండి [1]కృతార్థుల మగుదుము దుష్కృతంబులయం దనారంభు లయ్యును జనులు దుర్జనదర్శనస్పర్శనసంభాషణసహవాసంబులం జేసి ధర్మవిహీను లగుదురు గావున నేను దుర్యోధను రాజ్యంబున నుండ నోపము మాయనుగమనంబున గొడంబడవలయు నని కృతాంజలు లైనవప్పౌరులం జూచి ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 7

క. మాయందు లేనిగుణములు, మీయనురాగమునఁ జేసి మిగిలి వెలింగెన్
మీయనుగతి మాకు నభి, ప్రాయము వనవాసదుఃఖభర [2]మోపుదురే. 8

తే. వలవ దుడుగుండు మీ రని వారి నెల్లఁ, గరుణఁ బాండవజ్యేష్ఠుండు గ్రమ్మఱించెఁ
బౌరు లట్లు నివర్తింపఁ బడి నిరంత, రార్తనాదు లై యరిగిరి హాస్తిపురికి. 9

వ. ఇట్లు [3]పాండవులు కృతప్రస్థాను లై గంగాతీరంబునం బ్రమాణాఖ్యవటంబున విడిసి గంగాస్నానంబు సేసి నాఁటిపగలును రాత్రియు నందయుండి రంతఁ బ్రభాతసమయంబున. 10

చ. పరువడి నగ్నిహోత్రములు బంధులు శిష్యులుఁ దోడ రా మహీ
సురవరు లెల్లఁ బాండునృపసూనులయొద్దకుఁ బ్రీతి నేఁగుదెం
చిరి బహువేదఘోషములఁ జేసి నిరస్తసమస్తకిల్బిషో
త్కరు లగు [4]చున్నధన్యులు జగత్పరిపూజ్యులు బ్రహ్మసమ్మితుల్. 11

వ. ఇట్లు దమతోడన వనవాసంబు సేయ నిశ్చయించి వచ్చినవిప్రుల [5]నతిప్రీతి గౌరవంబున నర్చించి తదాశీర్వాదంబుల నభినందితుం డై ధర్మతనయుండు వారల కి ట్లనియె 12

క. అపహృతసర్వస్వుల మై, సపత్నులనికారమునఁ బ్రచండాటవిలో
విపులఫలశాకమూలము, లుపయోగించుచును [6]నిష్ఠ నుండెదుమాతోన్. 13

క. రా నేల వచ్చి నవయం, గా నేల నివాసములకుఁ గ్రమ్మఱి చనుఁ డు
గ్రానేకపశార్దూలభ, యానకవనవాస మర్హ మగునే మీకున్. 14

వ. అనిన విని బ్రాహ్మణులు పరమదుఃఖితు లై మీర కాని మాకు నొండుగతి లేదు మమ్ము ననన్యశరణ్యుల విడుచుట [7]ధర్మంబు గాదు. 15

ఆ. ఆశ్రితులను భక్తు [8]లగువారి నన్యుల, నైన విడువఁ జాల రట్టి విప్ర
వరుల భక్తిపరుల వసుధేశ మీయట్టి, ధార్మికులకు విడువఁ దగునె చెపుమ. 16

---

1 యేము కృతార్థు లగుదుము .. సుజనులు. 2 మొప్పుదురే. 3 తమతోడ వనవాసంబుసేయ వచ్చువారల నిలిపి పాండవులు... యుండు నంతఁ. 4 మానధన్యులు. 5 నతిప్రియ. 6 బ్రీతి. 7 ధర్మువు. 8 లైనవారిని నన్య, లైన; లగువారి జెప్పుడు, నన్య లైనవిడువ రట్టివిప్రవరుల ధర్మపరుల వసుధేశ నీయట్టి, ధార్మికునకు; లగువారి నన్యుల, నైన విడువ రనిన యట్టివిప్రవరుల ధర్మపరుల.

వ. [1]అస్మత్తోషణోపాయచింత సేయవలదు వన్యమూలఫలంబుల నేమ తెచ్చికొని
యుపయోగించుచు జపహోమాదిపుణ్యక్రియల మీకుం బ్రియంబు సేయుచు
నుండెద మధర్మవర్తియయి మీ కపకారంబు సేసిన ధార్తరాష్ట్రరాష్ట్రంబున
నుండ నోప మనిన వారలరాక కొడంబడి. 17

తే. ఇష్టమృష్టాన్నములఁ దొల్లి యెల్లప్రొద్దుఁ, దృప్తు లగుచున్న వసుమతీదేవవరులఁ
గానలందు శాకాశనుల్ గాఁగ నెట్లు, సూడ నోపుదు నని ధర్మసూనుఁ డపుడు.

శౌనకుఁడు ధర్మరాజునకు ధర్మంబులు సెప్పుట.

వ. శోకమూర్ఛితుం డై మహీతలంబుపయిం బడినయాతని నాశ్వాసించి శౌనకుం
డను బ్రహ్మఋషి దొల్లి యాత్మవ్యవస్థానార్థంబు జనకగీతంబు లయినశ్లోకంబుల
యర్థంబులు యుధిష్ఠిరున కిట్లనియె. 19

క. శోకభయస్థానంబు ల,నేకంబులు గలిగినను [2]విహీనవివేకుం
డాకులతఁ బొందునట్లు వి,వేకము గలవాఁడు బుద్ధివికలుం డగునే. 20

క. శారీరమానసమహా, దారుణదుఃఖములఁ జేసి [3]తఱిఁగి శరీరుల్
క్రూరతరబాధఁ బొందుదు, రా రెంటిని జెలుతు రార్యు లమలినబుద్ధిన్. 21

వ. వ్యాధి శ్రమానిష్టసంస్పర్శనేష్ట[4]వివర్జనంబు లనునాల్గింటం బుట్టి శారీరదుః
ఖంబు లౌషధక్రియాదిప్రతియోగంబుల నుపశమిల్లు మఱి స్నేహజంబు లయిన
మానసదుఃఖంబులు జలంబుల నగ్ని యుపశమిల్లునట్లు వివలజ్ఞానంబునం జేసి
యుపశమంబునం బొందు. 22

క. స్నేహార్ణవమగ్నుం డయి, దేహి మహాదుఃఖముల నధృతిఁ బొందును దుః
ఖాహతుఁడు శోకతాపవి,మోహి [5]యగుఁ గాన స్నేహమూలములు రాగాదుల్.

వ. కావున బంధుమిత్త్రధనసంచయంబులవలని స్నేహంబు విడుచునది పద్మపత్త్రంబు
[6]నీరం బొందనియట్లెఱుక గలవారి నెట్టియెడలను స్నేహంబు వొందదు
స్నేహంబున రాగంబును రాగంబునం గామంబును గామంబునం గ్రోధంబును
గ్రోధంబునం దృష్ణయు వర్తిల్లు. 24

క. అది సర్వదోషముల [7]కా,స్పద మది దురితక్రియానుబంధంబులకున్
మొదలు నిరంతరదుఃఖ,ప్రద మని మదిఁ దలఁచి తృష్ణఁ బాతురు సుమతుల్.

వ. మఱియుఁ [8]దృష్ణాతురుం డర్థలోభంబునఁ గోటరస్థం బయినయనలంబునం
జేసి దగ్ధం బగువృక్షంబునుంబోలె వినాశంబునం బొందు నర్థాసక్తుం డైన

---

1 అస్మత్తోషణోపాయంబునకు జింత సేయ వలవదు...మధర్మవర్తులయి...రాష్ట్రులరాష్ట్రంబు. 2 వివేకవిహీనుం...బుద్ధి విరహితుఁ డగునే; బుద్ధి విరతుం డగునే; బుద్ధి విగతుం డగునే. 3 తగిలి. 4 విలాలజ్ఞానంబు లను నాలుగింటం బుట్టి. 5 యగుటఁ జేసి స్నేహముల రాగాదుల్; యగుటఁ జేసి స్నేహమున మోహితుఁ డై. 6 నీరిలోఁ బొరయనియ; నీరం బొరయనియ; నీరియం దుండియు బొందనియ. 7 కాస్పద మయి...మది కెడఁగి. 8 దృష్ణాపరుం డై యర్థ.

వాఁడు శుభంబులు వడయ నోపండు మృత్యువువలనం బ్రాణులకు భయంబు
గలుగున ట్లర్థవంతులకు రాజ చోర స్వజన జలానలంబులవలన భయంబు
నియతంబు. 26

తే. జలములందు మత్స్యంబులు చదలఁ బక్షు, లామిషం బెట్లు భక్షించునట్లు దివిరి
యెల్లవారును జేరి యనేకవిధుల, ననుదినంబును భక్షింతు రర్థవంతు. 27

క. అర్థమ యనర్థమూలం, బర్థమ మాయావిమోహనావహము నరుం
డర్థార్జనదుఃఖమున న,పార్థీకృత[1]కర్ముఁ డగుట పరమార్థ మిలన్. 28

వ. అట్టియర్థంబువలన దర్పకార్పణ్యమానభయోద్వేగంబులు పుట్టుఁ గావున [2]నర్థో
పార్జనచింత సేయవలదు రూపయౌవనధనవిభవప్రియసంవాసంబు లనిత్యంబు
లగుట నందు బుద్ధిమంతులు విమోహింప రనిన నమ్మునివరునకు ధర్మతనయుం
డి ట్లనియె. 29

సీ. ఆత్మోపభోగార్థ మర్థలాభేచ్ఛ నా కెన్నండు లేదు మహీసురాగ్ర
గణ్యుల నత్యుగ్రకాననాంతరమున నెవ్విధంబున భరియింతునో కో-
యని యిప్పు డగచెద ననవద్యగుణయుక్తి ననఘ మాయట్టిగృహస్థతతికిఁ
బోష్యుల [3]నెయ్యెడఁ బ్రోవక యుండను విప్రుల నతిథుల వృథయ పుచ్చఁ

ఆ. జనునె నిజధనంబు సంవిభాగించి యీఁ, వలయు సాధురక్ష వలయుఁ జేయ
నభిమతాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్ర, మంబ కాదె యుత్తమంబు వినఁగ. 30

వ. [4]మఱి యార్తునకు శయనంబును భీతున కభయంబును దృషితునకు జలంబును
బుభుక్షితునకు నన్నంబును శ్రాంతునకు నాసనంబును నిచ్చుట సనాతనం బైన
యుత్తమగృహస్థధర్మంబు తృణభూమ్యుదకప్రియవచనాదరదానం బెల్లవారికి
నశ్రమంబ యాత్మార్థంబుగా నన్నపాకంబును నసాక్షికభోజనంబును వృథాపశు
ఘాతంబును బాపహేతువు లగ్నిహోత్రంబులు ననడ్వాహంబులు నతిథిబాంధవ
విద్వజ్జనగురుమిత్రభామినీనివహంబు లపూజితంబు లై యొగ్గు సేయును గావున
గృహస్థుండు సర్వసంతర్పకుండు గావలయుం గావునం బ్రతిదినంబును బక్షు
లునకు శ్వాపదార్థంబు సాయంప్రాతలయందు వైశ్వదేవంబు సేసి యమృతాశి
యు విఘసాశియుఁ గావలయు యజ్ఞశేషం బమృతంబు నాఁబరఁగు నతిథిభుక్త
శేషంబు విఘసంబు నాఁబడు నట్టివృత్తి వర్తిల్లువాఁ డుత్తమగృహస్థుం డనిన
ధర్మరాజునకు శౌనకుం డి ట్లనియె. 31

క. హరివిషయాభిలాషము, గారణముగ నెంతయేనిక గలవారును దు
ర్వారవికారముఁ బొందెదు, వారు నిజేంద్రియము లవి యవశ్యము లగుటన్.

---

1 జన్మఁ ; ఓభవుఁ. 2 నర్థపరిత్యాగచింత సేయవలయు రూపయౌవనవిభవేంద్రియసంతో
షంబు లనిత్యంబు లగుట నెందు; నర్థపరిత్యాగంబు సేయవలయు. 3 నేడ్తెఱఁ. 4 మఱియుఁ దృషి
తునకు జలంబును బుభుక్షితున కన్నంబును....శ్రాంతునకు శయనంబును...నట్టి యజ్ఞశేషం...
బోష్యభుక్తశేషంబు.

వ. సంకల్పజం బైనకామంబునం దగిలినమనస్సుచేతం [1]బ్రేరితంబై శ్రోత్రాదీంద్రి
యంబులు శబ్దాదివిషయంబులం బరిభ్రమించుటంజేసి విషయాభిలాషవిశిఖవిద్ధు
లై దేహులు తేజోలుబ్ధంబు లైనశలభంబులుంబోలె శోకానలంబునంబడి త
మ్మెఱుంగక యవిద్యాకర్మతృష్ణలంజేసి సంసారచక్రంబునందుఁ బ్రవర్తిల్లుదు
రట్టిబ్రహ్మాదితృణపర్యంతభూతప్రవృత్తియందు రాగద్వేషవిముక్తులై యభిమాన
మత్సరంబులు విడిచి వేదచోదితం బైనసమ్యక్సంకల్పసంబంధం బింద్రియ
నిగ్రహంబు వ్రతవిశేషంబు గురుసేవనం బాహారయోగం బధ్యయనాగమంబు
కర్మసన్న్యాసంబు చిత్తనిరోధం బనునెనిమిదింటను గర్మానుష్ఠానంబుసేసినమహా
త్ములు దమతమతపోమహత్త్వంబునంజేసి సంసారంబు జయింతురు నీవును
శుశ్రూషాశ్రవణగ్రహణ ధారణోహాపోహార్థవిజ్ఞానతత్త్వజ్ఞానసమన్వితుండవు
నీచేతం బ్రారబ్ధంబు లైనయవి సర్వంబులును సంపన్నంబు లగు. 33

క. వసురుద్రాదిత్యాదులు, వసుధేశ [2]తపంబుగౌరవంబున నైశ్వ
ర్యసమృద్ధు లైరి తపమునఁ, బ్రసిద్ధముగ నిష్టసిద్ధి వడయుము నీవున్. 34

వ. తపస్సిద్ధు లైనవారు దమతలంచినదానిన క్రమంబునం బడయుదురుగావున నీవు
నుపశమవంతుండ వై తపంబు సేసి [3]యోగార్థసిద్ధి వడసి బ్రాహ్మణుల ననుచ
రించుచు నీమనోరథంబు సఫలంబు సేయుమనిన శౌనకువచనంబు సేకొని భ్రాతృ
మధ్యగతుం డైనధర్మతనయుండు ధౌమ్యునకు నమస్కరించి యి ట్లనియె. 35

తే. వనమునకువచ్చినవయంగ[4]వలవదుడుగుఁ, డనిననుడుగకమాతోనయరుగుదెంతు
మనిరి బ్రాహ్మణుల్ వీరి కాహార మేయు,పాయమున నుగ్రవనమునఁ బడయనేర్తు.

వ. వీరల విడువ నోప నేమిసేయుదు ననిన విని ధౌమ్యుండు పెద్దయుం బ్రొద్దు [5]చిం
తించి ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 37

ఆ. భూతరాశి దొల్లి పుట్టి బుభుక్షాభి,తప్త మయినఁ జూచి తద్భయంబు
నపనయింపఁ [6]గడఁగి యదితిసుతాగ్రణి, గమలబాంధవుండు గరుణతోడ. 38

వ. ఉత్తరాయణగతుం డై యుర్వీరసంబు పరిగ్రహించి దక్షిణాయనగతిం బర్జన్య
భూతుండై యోషధులం బడసి రాత్రులయందుఁ జంద్రకిరణామృతంబునంజేసి
వానిం దడుపుచు [7]వర్ధించి యం దన్నంబు పుట్టించి ప్రజారక్షణంబు సేయుటం
జేసి యన్నం బాదిత్యమయంబని యెఱింగి తొల్లి భీమవైన్యకార్తవీర్యనహు
షాదులు యోగసమాధిస్థితులై సూర్యభజనంబున నన్నంబుఁ బడసి యాపదల
వలనం బ్రజల సముద్ధరించిరి గావున. 39

1 భ్రాంతంబు లయి... తేజోలుబ్ధదస్మీ భూతశలభం... ధారణరుచివిజ్ఞాన ... సంబంధితుం
డవు... ప్రారంభితం బైనయవి. 2 తపోబలంబువలనన నైశ్వ. 3 ఆత్మార్థసిద్ధులు వడసి బ్రాహ్మ
ణుల భరియించి వారలకు మనోరథంబు. 4 వలవదుండుఁ, దనిన నుడుగుము మాతోన...బడయ
నచ్చు. 5 విచారించి. 6 గడఁగి. 7 వర్తించి... ప్రజాప్రాణధారణంబు... భీమసేనకార్తవీర్య.

లయగ్రాహి.
వారిరుహమిత్త్రునమరోరగమునివిద్యాచరచారణగణప్రణుతచారుగుణు [1]లోకా
ధారు నఖిలశ్రుతిశరీరు హరిశంకర సరోరుహభవప్రతిము దారుణతమిస్రా
వారణమరీచిపరిపూరితదిగంతరునిభూరికరుణానిరతు సూరుఁ ద్రిజగద్ర
క్షారతుసహస్రకరుఁ గోరి భజియింపుము మనోరథఫలంబు లగుభూరమణనీకున్.

వ. అని ధౌమ్యుండు విశుద్ధాత్ముండైనధర్మరాజునకు సూర్యుం డర్యముండు భగుం
డనునివి మొదలుగాఁ గలనామంబుల యష్టోత్తరశతంబు నభీష్టసిద్ధిప్రదం బయిన
దాని విస్పష్టార్థవర్ణోచ్చారణంబును విధియుక్తంబునుగా నుపదేశించి దీనిం దొల్లి
యింద్రువలన నారదుండు వడసె [2]నారదువలన వసువసురాజు వడసె నాతనివలన
నేను బడసితి నేను నీకిచ్చితి నిది దేవనిర్మితంబు దీన నాదిత్యు నతిభక్తి నారా
ధింపు మనిన. 41

ధర్మరాజు సూర్యు నారాధించి వరంబు గొనుట.

సీ. హితుఁడైనతనపురో[3]హితునుపదేశంబు పేర్మితోఁ జేకొని ధర్మసుతుఁడు
నెమ్మిఁ బుష్పోపహారమ్ముల నాదిత్యుఁ బూజించి భాగీరథీజలంబు
లందుండి విషయంబులం దింద్రియంబుల నమలవ్రతానుభావమున నుడిచి
వాయుభోజనుఁడుఁ బ్రాణాయామపరుఁడునై సూర్యనామంబుల సూర్యుఁ గొలిచి
ఆ. జపము సేయుచున్నఁ దపనుఁ డాతనికిఁ బ్రత్యక్ష మయి త్రిలోకచక్షుఁ డమర
వరుఁడు దురితహరుఁడు తరణి త్రయీమూర్తి, వనజమిత్త్రుఁ డిట్టులనియె గరుణ.

వ. నీతపమునకు మెచ్చితి నీపండ్రెండేండ్లును వన్యఫలమూలశాకంబులు నీమహాన
సంబున ద్రుపదరాజపుత్త్రిచేత సాధితంబులై యక్షయంబులైనచతుర్విధాహా
రంబు లగునని యొక్కతామ్రస్థాలియిచ్చివరంబిచ్చివనజహితుండంతర్హితుండైన.

చ. అడరఁగ ధర్మనందనుఁ డహర్పతిచేత వరంబు [4]పేర్మితోఁ
బడసి మహీసురోత్తముల భవ్యులఁ బల్వుర నుద్ధరించె న
ప్పుడు ద్రుపదాధిరాజసుత పొల్పుగ వండినశాకమూలముల్
గడురుచి నిష్టభోజనసుఖంబులఁ దృప్తులఁ జేయు చుండఁగన్. 44

వ. ఇట్లనేకసహస్రమహీసురవరుల ననుదినంబును నభిమతభోజనంబులం దనిపి
విఘసామృతభోజనంబులం దృప్తులైన [5]పోష్యుల భుక్తశేషంబు ద్రుపదపుత్త్రిక
యుపయోగించుచుండం గొన్నిదినంబు లంద యుండి పాండవులు బ్రాహ్మణుల
చేతం గృతస్వస్త్యయనులై బ్రహ్మర్షిసంఘంబులతోఁ గామ్యకవనంబున కరిగి
రంత నిట ధృతరాష్ట్రుండు విదురుం బిలిపించి నీవు భార్గవుకంటె బుద్ధిమంతుఁడవు

1 భూతా, ధారు...తమిస్రా దారణ ; తమిస్రా వారణు ; తమిస్రాదారణు...నభూరి నతి
కారుణిక...భూరిభుజనీకున్. 2 నారదువలన నేను వడసితి. 3 హితవచనంబులు...అర్థిఁ బుష్పో
పహారమ్ముల...ననవరతావధానమున నడిచి; ననవరతానుభావమున నోడిచి.. సూర్యాదినామముల్
సూర్యుగొలిచి. 4 నెమ్మితోఁ... బల్వుగ నిర్వహించె. 5 తనవరుల భుక్త.

పాండవకౌరవులకు సమ్మతుండవు చెప్పు మింక నప్పాండవు లేమి సేయువా
రనిన విదురుం డి ట్లనియె. 45

మత్తకోకిలము. దేవమూర్తులు పాండుపుత్త్రులు ధీరచిత్తులు వారిపెం
పే వెలుంగనివాఁడవే ధరణీశ వాయుసుతుండు గాం
డీవియుఁ భుజవిక్రమప్రకటీకృతుల్ వివిధాస్త్రవి
ద్యావిశేషులు వైరివీరులఁ దక్క నిత్తురె పోరులన్. 46

క. మొనసి యధర్మద్యూతం, బున భేదము వుట్టుఁ బాండుపుత్త్రులకును నీ
తనయుల కని మును చెప్పిన, విన నొల్లక కొడుకుపలుకు వింటివి కడఁకన్ 47

వ. ఇఁక నయినను వారి రావించి తొల్లి నీచేతం బడయం బడిన రాజ్యంబునందుఁ
బ్రతిష్ఠించి కీర్తియు ధర్మంబును నిలుపుము రాజ్యంబును త్రివర్గంబును ధర్మ
మూలంబులు గావున నంద వర్తిల్లు ధర్మవు విడిచి యధర్మవర్తి యయి కర్ణశకుని
దుశ్శాసనశిక్షితుం డైనదుర్యోధనుదుశ్చేష్టితంబుల కొడంబడ వలవదు. 48

తే. వీనిపుట్టినపాపంపు వేళఁ బెక్కు, దుర్నిమిత్తముల్ వుట్టిన నిర్ణయించి
య్యేను జెప్పితిఁ దొల్లియు [1]వీనిచేత, నెట్టుఁ గౌరవులకు నెగ్గు వుట్టు ననియు.49

వ. కులదూషకు దూషించి కులంబు రక్షించుట ధర్మువు ధర్మరాజు నఖిలమహీ
రాజ్యరక్షకుం జేసి పుత్త్రపౌత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధువర్గంబుల నెల్ల రక్షింపుము
సభామధ్యంబునందు ద్రౌపదీభీమసేనులం బ్రార్థింప దుశ్శాసనుం బంపుము. 50

చ. [2]అతిశయితామరోత్తముఁ డహార్పతితేజుఁ డజాతశత్రుఁ డూ
ర్జితుఁ డజితుండు నీసుతులు నేసినయొగ్గు దలంపఁ డాతనిఁ
ధృతి నభిషిక్తుఁ జేయుము ప్రతీపకులోద్వహ యిట్లయైన నీ
కృతమునఁ గౌరవాన్వయ మకల్మషకీర్తిఁ బ్రకాశితం బగున్. 51

వ. అని పలికినవిదురుపలుకులు విని కడు నలిగి ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 52

క. నాదేహంబునఁ బుట్టిన, యాదిసుతుఁ విడువ నెట్టు లగు నాత్మజులం
[3]గా దనక విభూతించు న,యాదూరులు గలరె యిట్టు లన నీ కగునే. 53

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రుని విడిచి పాండవులయొద్దకుఁ బోవుట.

వ. నీవు నాకొడుకులయున్నతి కెన్నండుసహింపవు నీసహాయత్వంబు నేనొల్లఁ బాండ
వులకడకేనియు నొండుగడకేనియు [4]నీ కిష్టం బైనచోటికి నరుగుమనిన నాక్షణం
బ విదురుండు మనోజవైకరథారూఢుండై పాండవులకడకుం గామ్యకవనంబున
కరిగె నరిత నతనిరాక దవ్వులం గని ధర్మరాజు భీమసేనున కి ట్లనియె. 54

సీ. గాండీవ మాదిగాఁ గలయాయుధావలు లక్కవంబున నవ్వు [5]డొడిచికొనఁగ
మఱచినవాఁ డయ్యె మందాత్ముఁ డా ధార్తరాష్ట్రుండు గాంధారరాజతనయు

---

1 వీనిచేయి, నెట్టు. 2 అతిశయితాపసోత్తముఁ... బ్రతీపకులోత్తమ యట్టులైన నీ, కతమునఁ ...మకల్మషకీర్తిఁ. 3 గా దని విభూతినిచ్చు. 4 నీ కిష్టం బగునెడ కరుగుమనిన. 5 డొలిచికొనఁగ,

వచనముల్ విని యక్షపతినెపంబున వానిఁ గష్టుఁడై కొన సమకట్టి మనల
మగుడింపఁగా దుష్టమతిఁ జేసి విదురుఁ బుత్తెంచెఁ గాకున్న నేతేరఁ డితఁడు

ఆ. నింక జూద మాడ నేనోప నిది పని, గాఁగ [1]వచ్చు నొక్కొ కడఁగి విదురుఁ
డేమి సేయువార మితనినియోగంబు, మనకుఁ జేయ కునికి మానుషంబె. 55

వ. అని తమలోఁ బలుకుచున్నసమయంబున విదురుం డేతెంచిన నతనికిఁ బ్రత్యుద్గతులై వినయప్రియసత్కారంబుల సంతుష్టుం జేసి తదాగమననిమిత్తం బడిగిన వారికి విదురుం డిట్లనియె. 56

క. మతి వారికి మాకును గడు, హితుఁడవు చెపు మయ్య యింక నెయ్యది కార్య
స్థితి యని ధృతరాష్ట్రుం డేకత మిష్టం బైనకార్యగతి నన్నడుగన్. 57

వ. ఏ నుభయపక్షంబులవారికి జగంబున లగ్గుగ హితం బైనవిధంబు సెప్పిన నది సర్వజనరుచికరం బైనయాహారంబు రోగాతురునకు [2]నరుచికరం బైనయట్లు యతనికి రుచియింప దయ్యె. 58

ఆ. కార్యగతుల తెఱఁగు కలరూపు సెప్పిన, నధికమతులు దాని [3]నాదరింతు
రల్పకార్యబుద్ధు లగువారలకు నది, విరసకారణంబు విషముపోలె. 59

వ. దానఁజేసి ధృతరాష్ట్రుండు నన్నొల్లక యొగ్గులు వలికి నీవు విపరీతచేతస్కుండ విందుండ వలవదు పాండవులకడకుం బొమ్మనిన వచ్చితి రూపలావణ్యవతియై వృద్ధశ్రోత్రియునిచేతం బరిణీత యైనతరుణియుంబోలె రాజ్యలక్ష్మి యద్దురాత్మునందు విరక్తయ కాని ప్రీతిఁ బుట్టింపదు. 60

ఆ. ధర్మరహితులైనధార్తరాష్ట్రులకు భూ, రాజ్యలక్ష్మి సుస్థిరంబు గాదు
ధర్మతనయ నిన్నుఁ దద్రాజ్యసంపదల్, వలచి [4]తమకుఁ దామ వచ్చి పొందు.

వ. నావచనంబున నెగడునది యనిన ధర్మరాజు నట్ల చేయుదు నని యున్నంత నిట ధృతరాష్ట్రుండు పాండవులయొద్ద విదురునునికి యెఱింగి ధృతిహీనుండై తనహృదయంబును దృష్టియుం బోనివిదురుం బాసి నిమిషంబేని నిర్వహింప [5]నోపక సంజయున కిట్లనియె. 62

క. నెమ్మి గలవాని నాచి, త్తమ్మెఱిఁగెడువాని [6]విదురు ధర్మప్రియు నా
తమ్ముని నిట వేగ తోడ్కొని, రమ్మరుగుము కామ్యకాఖ్యరమ్యాటవికిన్. 63

వ. అని పంచిన నప్పుడ సంజయుం డతిత్వరితగతిం గామ్యకవనంబున కరిగి. 64

మ. ధరణీదేవ[7]సహస్రసంకులముతో ధౌమ్యుండు ధర్మక్షమా
భరణుల్ నల్వురు దమ్ములుం విదురుఁడుం బాంచాలియుం బ్రీతిబం
ధురులై కొల్చుచు నుండ నున్న బుధమిత్త్రుం ధర్మరాజుం బ్రభా

---

1 వచ్చునొండె. 2 నరోచకం బైనయట్లతనికి సొగయింప దయ్యె. 3 నాచరింతు, రల్పకార్యయుక్తు లగు. 4 తమకుఁ దార. 5 సైరక. 6 సకలధర్మప్రియుఁ నా, తమ్ముని నీవిటఁ దోడ్కొని. 7 విశిష్టసంకులముతో...ధర్మక్రియా...కొల్వఁగనొప్పుచున్నబుధమిత్త్రుం (బంధుం)...బ్రభా.

[1]స్ఫురతేజుం బ్రభుఁ గాంచి సంజయుఁడు సంజాతప్రమోదాత్ముఁ డై. 65

క. వనవాస[2]ము సేసియుఁ ద్రిభువనరాజ్యము సేయునట్టివడువున సంతో
షనిబద్ధబుద్ధి యగుయమ,తనూజునకు భక్తి నెఱిఁగి తా నిట్లనియెన్. 66

వ. మిమ్మును ధర్మార్థవిదుం డైనవిదురునిం గౌరవేంద్రుం డెప్పుడుం దలంచు చుండు మీయనుమతంబునఁ దనయనుజుం దోడ్కొని తేర నన్నుఁ బుత్తెంచె ననిన విని ధర్మరాజు విదురున కిట్లనియె. 67

తే. [3]సర్వజనులును ధృతరాష్ట్రశాసనంబు, సేయుచున్న చో మనకు విశేషభక్తిఁ జేయవలయుఁ గావున నెడసేయ కరుగు, మనిన విదురుండు గజపురి కరిగె నంత.

వ. ధృతరాష్ట్రుండును వినయవినమితోత్తమాంగుం డైనవిదుర నతిస్నేహంబునం గౌఁగిలించుకొని [4]మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి నీవు నిత్యక్షమానిరతుండవు నాబుద్ధి లేమికి క్షమియింపు మనిన విదురుం డిట్లనియె. 69

ఆ. నీవు నీసుతుండు నెఱిఁ దప్పి [5]పలికినఁ, బథ్య మయినపలుక పలుక వలయు వీరు లయ్యునపాండవేయులతో నిగ్రహంబు సేయు టిది నయంబు గాదు. 70

వ. అనుచు నెప్పటియట్ల కార్యసహాయుం డై విదురుండు ధృతరాష్ట్రునొద్ద యున్న నయ్యిద్దఱసంగమంబునకు శంకించి దుర్యోధనుండు కర్ణ శకుని దుశ్శాసనులతో ని ట్లనియె. 71

క. పాండవహితుఁ డగు విదురుఁడు, వెండియుఁ జనుదెంచి కార్యవిధులందు సహా యుం డయ్యె నతనితోడ హితుండయి మంతనము సేయఁదొడఁగె విభుఁడున్.

వ. వీర లింక బాండవుల నిందులకు రావించువార లయిన నగ్నివిషజలంబులు ప్రయోగించి వారల కపాయంబు సేయుద మనిన విని శకుని దుర్యోధనుం జూచి యిట్లల బాలిశం బైనమతిఁ దలంచితివి విదురధృతరాష్ట్రులు విపరీతమతులై రావించినను నిత్యసత్యనిరతు లైనయప్పాండవులు దమచేసినసమయంబు సలుపక యేలవచ్చువా రగుదు రనిన శకునిదుర్యోధనులకుఁ గర్ణుం డిట్లనియె. 73

ఉ. ఇత్తెఱిఁ బన్నిపోయి పయి నెత్తి రణం బొనరించి వారలన్
మిత్తికి నంపి ధాత్రి నిరమిత్రముఁ జేయుద మిట్టు లైనఁ ద
ద్వృత్తులు నీక దక్కుఁ గురువీర కడంగుము నావుడున్ మదో
న్మత్తుఁడు గౌరవుం డతనిమాటకు సంతస మంది చెచ్చెరన్. 74

వ. సమరసన్నద్ధుఁ డై సమస్తబలంబును సమకట్టి వెలువడినం దనదివ్యదృష్టినం తయు నెఱింగి కృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి యిది [6]ధర్మంబుగా దుడుగు మని దుర్యోధనుని వారించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 75

క. పుడమియు రాజ్యముఁ గోల్పడి, యడవుల నేకతమ యున్నయప్పాండవులం

---

1 స్ఫురతేజున్. 2 మయ్యు నిటఁ. 3 సకల... సేయుచోటను మనకు. 4 మూర్ధ్ని ఘ్రాణంబు, 5 యరిగినఁ. 6 ధర్మంబుగా దని దుర్యోధను.

గడఁగి [1]వధియింతు నని నీ, కొడుకు కరిగెడు నిట్లు తలఁపఁ గూడునె బుద్ధిన్. 76

క. [2]ధృతియుతు లై సత్యవ్రత, రతు లయి పదుమూఁడువత్సరంబులు ధర్మ
స్థితి సలిపి వార కడఁగెద, రతులపరాక్రములు మీఁద నాహవమునకున్. 77

క. వనగతు లని వారలపైఁ, జని భంగముఁ బొంది రాఁగ సమకట్టెడు నీ
తనయుఁడు గావున నీ వా,తని వారింపు మది యనుచితం బని నెమ్మిన్. 78

క. విను మేమును నీవును శాం,తనవుఁడు విదురుండు నుండి తగునె యధర్మం
[3]బున నీయుపేక్ష ననయం,బును బాండవవిగ్రహంబు పుట్టుట లగ్గే. 79

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖితుం డై నాకును గాంధారికిని భీష్మ విదుర కృపద్రోణులకు ననిష్టం బైనదుష్టద్యూతంబు [4]ప్రవర్తించి దుర్బుద్ధి యైన దుర్యోధనుం బుత్త్రస్నేహంబున విడువ నోప [5]ననిన ధృతరాష్ట్రునకుఁ గృష్ణద్వైపాయనుం డి ట్లనియె. 80

ధృతరాష్ట్రునకు వ్యాసుఁ డింద్రసురభిసంవాదంబు సెప్పుట.

ఆ. ఎల్ల నెయ్యములకుఁ దల్లిదండ్రులయందు, సుతులవలని నెయ్య మతిశయంబు
ధనము లెంత గలిగినను సుతరహితుల, కెమ్మెయిని మనఃప్రియమ్ము లేదు 81

వ. తొల్లి సకలగోమాత యయినసురభి [6]సురరాజుకడకుం బోయి కరుణంబుగా నేడ్చిన దానిం జూచి సురపతి విస్మితుం డై యిట్లేల రోదనాకులితలోచన వయి యున్నదాన వెల్లవారికి లగ్గ కదా యనిన నింద్రునకు సురభి యి ట్లనియె. 82

క. నీవజ్రము [7]రక్షింపఁగ, నావారికి దక్కఁ ద్రిభువనంబులఁ గల భూ
తావలి కెల్లను గుశలము, దేవేంద్ర జగత్త్రయప్రదీప మహాత్మా. 83

వ. దీనిం జిత్తగింపుము బలంబు గలబలీవర్దంబులతో బలహీనంబు లయినవానిం బూన్చిన నవి దుర్వహభారవహనమహాలాంగలాకర్షణంబులయం దసమర్థంబు లైన నడిచియుం బొడిచియు [8]ములుకోలలం గుట్టియు దుర్బలబలీవర్దంబుల జను లు బాధింపం జూచి యేను దానికి దుఃఖించెద ననిన సురభికి సురపతి యిట్లనియె.

క. నీకు నపత్యశతంబు ల,నేకంబులు గలవు వాని కేకాకృతి దుః
ఖాకులత సంభవింపదు, శోకింపకు మనిన సురభి సురపతి కనియెన్. 85

వ. దేవా దీనాననంబు లయి దుర్బలంబు లయినయపత్యంబులదుఃఖం బే నెట్లు సూడ నోపుదు ననిన నగి యింద్రుండు దానికిం గరుణించి వర్షంబునఁ దృణవర్ధనంబు సేసి దుర్బలబలీవర్దంబులకు బలంబు గావించె నని యింద్రసురభిసంవాదంబు వేదంబులయందు వినంబడుఁ గావున నీకుం బుత్త్రస్నేహంబు సామా

---

1 వధియింపఁగా నీ. 2 ధృతిఁ బాండుసుతులు సత్య, వ్రతులై; యురుసత్య, వ్రతులై. 3 బు నుపేక్షింపఁగ. 4 ప్రవర్తిల్లె. 5 నేమిసేయుదు ననిన. 6 సురపతియొద్దకుం బోయి కారుణ్యంబుగా. 7 పనిసేయఁగ...జీ,వావలికి నెల్లఁ గుశలము. 8 మునికోలలం బొడిచియుఁ దిట్టియుఁ.

న్యంబుగా దైనను దీనులై వనంబున నవయు చున్నయప్పాండవులకు దయా ళుండ వగుము. 86

తే. నీవుఁ బాండుండు విదురుండు నెమ్మి నాకు
నొక్కరూపై నయట్లు నీ కుదితయశులు
నీసుతులు నూర్వురును బాండునృపతనూజు
లేవురును నొక్కరూప కా నెఱుఁగవలయు. 87

క. సుజనులసహవాసంబునఁ, గుజనులు సద్ధర్మమతు లగుట నిక్కము ధ
ర్మజునొద్దనుండి నీయాత్మజుఁడు ప్రశాంతుండు ధర్మమార్గుండు నగున్. 88

వ. రాజర్షి యైనధర్మరాజుతోడిసహవాసంబు సర్వజనహితంబు గావున నాతని నుపాసించి దుర్యోధనుండు గొండొకకాలం బుండునట్లుగాఁ బనుపు మట్లయిన నుభయపక్షంబులకు లగ్గగు ననిన ధృతరాష్ట్రుండు గృతాంజలి యయి మునీంద్రా దుర్యోధనుండు నాపలుకులు వినండు కురుకులంబు రక్షించునట్టిబుద్ధి గల దేని వాని మీఁద శిక్షింపుం డని మ్రొక్కిన. 89

క. అనఘుఁడు మైత్రేయుం డను, మునినాథుఁడు వచ్చి ధర్మమున నాతనిఁ దా
ననుశాసించుఁ దిరంబుగ, నని చెప్పుచు నప్పరాశరాత్మజుఁ డరిగెన్. 90

వ. అంత. 91

ఉ. న్యాయవిదుండు గామ్యకవనంబున ధర్మజునొద్దనుండి మై
త్రేయుఁడు ధీయుతుం డరుగుదెంచిన నప్పుడ యమ్మునీంద్రు నిం
ద్రాయితుఁ డాంబికేయుఁ డుచితస్థితిఁ బూజితుఁ జేసె నాత్మ ని
శ్శ్రేయసలాలసుం డయి విశేషసపర్యలఁ జేసి భక్తితోన్. 92

వ. ఇట్లు దనచేతం బూజితుండై సుఖవిశ్రాంతుం డైనమునివరునకు ధృతరాష్ట్రుండు ముకుళితహస్తుం డై భట్టారకా యెందుండి వచ్చితి రని యడిగిన నతనికి మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 93

చ. అలఘు[1]తపోభరంబున జటాజినముల్ ధరియించి రూక్షవ
ల్కలములు గట్టి కూరలును గాయలుఁ బండులు భోజనంబుగా
నలయక కామ్యకం బనుమహావిపినంబున నున్నపాండవే
యులకడనుండి వచ్చితిఁ గురూత్తమ నీసుతు నిన్ను జూడఁగన్. 94

వ. ఏ నఖిలతీర్థదర్శనార్థంబు పరిభ్రమించుచుఁ గురుజాంగలంబున కరిగి యందుఁ గురుకులోత్తము లైనపాండుపుత్త్రులం జూచితి. 95

ఆ. అనిన నవనతాస్యుఁడయి ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లనియె నెట్లు సెప్పుఁ [2]డయ్య యందుఁ
బాండవులకు సత్యభాషణులకుఁ గుశలంబె వార లిట దలంతురొక్కొ. 96

క. అమితభుజశక్తి నంతక, సము లప్పాండుసుతు లిందు సౌభ్రాత్రస్నే

---

1 తపోబలంబున. 2 దయ్య మీరుఁ.

హమునకు విచ్ఛేదముగా, సమయాతిక్రమను సేయ [1]సమకట్టరుగా. 97

వ. అనిన మైత్రేయుం డిట్లనియె. 98

క. చనుదెంచి మహామునివరు, లనవరతము వారలకుఁ బ్రియం బొనరఁగ దీ
గన లీగిఁ జేసి కుశలమ, మనుజేశ్వర వారు ధర్మమతియుతు లగుటన్. 99

క. వారలు సమయము దప్పిన, వారిజరిపుహితులగుతు లవశ్యముఁ దప్పర్
వారికి నకారణంబ ని,కారము నీకొడుకు సేసెఁ గడునహితుం డై. 100

వ. అని దుర్యోధనుం జూచి యయ్యా నీవు బుద్ధి గల వేనిఁ బాండవులతో విరోధం
బుడుగు మట్లయిన నీకును వారికిం గురుకులంబునకు లగ్గగు నాపలుకుఁ జేకొనుము.

సీ. వజ్రసంహనను లవార్యపరాక్రముల్ పాండుకుమారు లాఖండలాభు
లందఱు నాగశతాయుత[2]ప్రాణు లుగ్రాహవకాంక్షు లుత్సాహపరులు
వారలలో బలవంతుండు బకహిడింబాసురు లనువారి నాసురమునఁ
జంపె నాగాయుతసత్త్వ జరాసంధు నెక్కటి యోర్చినయక్కజుండు

తే. ఘోరవనమున వీరుఁ గిమ్మీరుఁ డనుసు, రారినిశ్చలఘనభీకరాంగుఁ బట్టి
పోర వధియించి నట్టిసమీరజునకు, భూరిభుజునకు మార్కొనువారుఁ గల్గరె.

మైత్రేయుఁడు దుర్యోధనుని శపియించుట.

వ. వారికి వాసుదేవధృష్టద్యుమ్నులు సంబంధి[3]సహాయులు జరామరణవంతులైన
మనుజులు వారికిం జెనకి యెట్లు జీవింతురు నీవు వారితో నొడంబడియుండు మిది
కార్యం బనిన మైత్రేయుపలుకు లాదరింపక పాదాంగుష్ఠంబున నేల వ్రాయుచు
బాహువెత్తి దొడలు సఱచి నగుచున్న యాదుర్యోధనుం జూచి మైత్రేయుండలిగి
యీయపరాధంబున నాహవంబగు నందు భీముగదాఘాతంబున నీయూరుయుగ
ళంబు భగ్నం బయ్యెడు మని శాపం బిచ్చిన వెఱచి ధృతరాష్ట్రుండు మునీంద్రా
యట్లు గా కుండం బ్రసాదింపు మనిన నమ్మునివరుం డిట్లనియె. 103

తే. కడఁగి సమబుద్ధి వీనికిఁ గలిగెనేనిఁ, గాదు శాపఫలం బట్లు గాక బుద్ధి
హీనుఁడై గర్వితుం డగు నేని శాప, హవ్యవాహఫలంబు వీఁ డనుభవించు.

వ. అని ప్రసన్నుం డైనమైత్రేయునకు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 105

క. కిమ్మీరుం డనురక్కసుఁ, డమ్మారుతతనయుచేత నత్యుగ్ర[4]వనాం
తమ్మున నిహతుం డయినవి,ధమ్మెట్టులు సెప్పు మద్భుతం బిది యనినన్.. 106

వ. నాపలుకులు నీకొడుకు వినం డయ్యె నేనేల చెప్పెద దీనిం బాండవసహాయులైన
విప్రులచేత విదురుం డిమ్ముగా నెఱింగినవాఁ డతనివలన విను మని చెప్పి మైత్రే
యుం డరిగినం గిమ్మీరవధకథాశ్రవణ[5]పరుం డై తన్ను డిగినధృతరాష్ట్రునకు

1 సమకట్టెదరో. 2 ప్రాణు...లుత్సాహమతులు... నాహవమునఁ... ఘోరరణమున...
నిశ్చలభీకరాకారు ; నిశ్చలభీకరాకారుఁగిట్టి. 3 కార్యసహాయులు...నాహవంబునాఁడు. 4 రణాం
తమ్మున...బిది. 5 కుతూహలపరుఁ డై.

విదురుం డిట్లనియె నిం దుండి చని పాండవులు మూఁ డహోరాత్రంబులు నిరంతరప్రయాణంబు నేసి కామ్యకవనంబుఁ జొచ్చువా రొక్కనాటియర్ధరాత్రంబున రాక్షసప్రచారవేళయందుఁ బరిభ్రమించుచు రాక్షసమాయ గావించుచున్నవాని నతినిశితదంష్ట్రాకరాళం బైనతనవదనగహ్వరంబుఁ దెఱచి గ్రుడ్లు మెఱవ బభ్రుకేశంబులు దూల బాలార్కరశ్మియుతం బయినబలాహకంబునుం బోలె సకలప్రాణిభయజననంబుగా గర్జిల్లుచున్నవాని [1]నిజపాదఘట్టితమహీతలప్రచలనవేగవేల్లితవల్లీపల్లవబాహుపరిరంభణసుఖంబుఁ బాదపంబుల కాపాదించుచున్నవాని నెదుర నొక్కరక్కసుం గని రంత వాఁడును బ్రాహ్మణసంఘంబుముందటఁ గృష్ణాజినావృతు లై వచ్చుపాండవుల దవ్వులం గని మార్గనిరోధియై మహాపర్వతంబునుంబోలె నున్న నదృష్టపూర్వప్రమాణం బైనవాని దేహంబు జూచి నిమీలితనయన యయి దుశ్శాసనకరాకృష్టవికీర్ణవేణీభరంబు వెనువెంట నొల్లయం బాంచాలి పంచపర్వతంబులనడిమినదియుంబోలెఁ బతుల నడుమ భయవ్యాకులచిత్త యైన నింద్రియంబులు విషయరతిం బరిగ్రహించునట్లు లేవురు నక్కోమలిం బట్టుకొని భయపడకుండ నాశ్వాసించుచున్నంత.

క. రక్షోఘ్నమంత్రముల నా, రాక్షసమాయా[2]పరిస్ఫురణఁ జెఱిచెఁ గ్రియా
దక్షుఁడు ధౌమ్యుఁడు పాండవు, లీక్షించుచు నుండఁగా నహీనప్రతిభన్. 108

వ. అంత. 109

క. ప్రతివిహితమాయు నత్యా, యతభుజయుతుఁ గోపఘూర్ణితారుణ[3]విస్ఫా
రితనేత్రు నసురఁ జూచి భ, రతకులవర్ధనుఁడు ధర్మరా జి ట్లనియెన్. 110

వ. నీ వెవ్వరివాఁడ వెవ్వండ విచ్చనంబున నేల యున్నవాఁడ వనిన వాఁ డి ట్లనియె.

క. ఏను బకాసురనను జుఁడఁ, గీనాశుఁడ మానవులకుఁ గిమ్మీరుఁ డనం
గా వెగడుదు నీకామ్యక, కాననమున సర్వసత్త్వఖాదనబుద్ధిన్. 112

క. పాయక యుండుదు రాక్షస, మాయల సమరంబు నేసి మనుజుల విగతో
పాయులఁ జంపుచు భక్షణ, సేయుదు నమరాదులకు నజేయుఁడఁ [4]బోరన్. 113

వ. నాకు వెఱచి యెల్లవారును దూరంబున దీనిం బరిహరింతురు మీ రెవ్వరిందులకేల వచ్చితిరి మిమ్ము వధియించి యిపుడ భక్షించెద ననిన వానికి యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 114

ఆ. ఏను ధర్మసుతుఁడ నీతఁడు భీముండు, వాఁడు విజయుఁ డల్లవారు గవలు
పాండవేయుల మనుప్రథ వనవాసంబు, సేయ వచ్చితిమి విశేషయుక్తి. 115

సీ. అనవుడు రాక్షసుం డట్టహాసంబుతో నెట్టెట్టు భీముండె యీతఁ డేమి
పుణ్యమో వీనినెప్పుడు సంపఁగాంతునో యని యున్నచోఁ దాన యరుగుదెంచె

---

1 నిజపాదపాతఘట్టిత ; నిజపాదఘట్టనమహీతలప్రచురవేల్లితవల్లీ...వ్యాకులితచిత్త. 2 బలస్ఫురణ. 3 విస్ఫూరితనేత్రు. 4 పొందుగా.

నధికు మాయన్న బకాసురు నాయిష్టసఖు హిడింబాసురుఁ జంపి యున్న
ఖలు మ్రింగి జీర్ణంబు గావింతు వాతాపిఁ దడయక మ్రింగిన తపసియట్ల
ఆ. యనిన [1]రక్కసునకు నలిగినయగ్రజు, నలుక యెఱింగి వీరుఁ డర్జునుండు
మొనసి గాండివంబు మోపెట్టె నవశిత, ఖడ్గపాణు లైరి కవలు నంత. 116

కిమ్మీరుం డనురాక్షసుఁడు భీముచేఁ జచ్చుట.

ఉ. ఘోరపరాక్రముల్ ప్రబలకోపపరుల్ పృథుసారభూరిభూ
మీరుహపాణు లుద్ధతు లమిత్రవిఘాతులు వీరబృందబృం
దారకు లార్చు చొండొరులఁ దాఁకిరి దారుణభంగిఁ బొంగి కి
మ్మీరసమీరసూనులు సమీరవిధూతపయోధు లట్లనై. 117

తరలము. పొరిని వారలచేతియున్న త[2]భూరుహాయుధముల్ పర
స్పరకఠోరశిరస్థలంబులపై వడిం బడి మత్తకుం
జరశిరగపతితంబు లైనలసన్మృణాళములట్లు జ
ర్జరిత మయ్యెఁ దదాగవప్రతిశబ్ద మొప్ప నగంబులన్. 118

వ. ఇట్లొక్కముహూర్తంబు వృక్షయుద్ధంబు సేసి యాసన్నమహీరుహంబులు
సమసిన నయ్యిద్దఱు శిలాయుద్ధంబునకుఁ దొడంగి చేయునెడం బవనజనిక్షిప్త
నిష్ఠురశిలాహతహృదయుం డై భానుం బట్టుకొనుస్వర్భానుండునుంబోలెఁ
గిమ్మీరుండు భీముం బట్టుకొనిన భీముండు వాని హీనబలుం గా నెఱింగి
కృతాంతదండానుకారంబు లయినతనబాహుదండంబుల నమ్మనుజకంటకుకటి
కంఠప్రదేశంబులు పట్టుకొని నేలం బెట్టి దేహయష్టి విఱిచి బకుం జంపినవిధం
బునఁ గిమ్మీరు విగతప్రాణుం జేసి. 119

తే. బకహిడింబులు హతు లైనఁ బనివిపనివి, యఱచి [3]శోకింపఁగానక యమపురమున
కరిగి తక్కట రాక్షస యనుచుం దెరువు,వాయఁ బాఁనని దత్కళేబరము వైచె.

వ. ఇట్లు ధర్మరాజువచనంబునఁ గిమ్మీరు నక్రమంబున వధియించి తద్వనవాసు
లకు రాక్షసభయం బుడిపినమహావీరు నమ్మారుతాత్మజు ధర్మార్జుననకులసహ
దేవులును ధౌమ్యాదిమహీసురవరులును బ్రశంసించి రని విదురుండు [4]గిమ్మీరు
వధ సెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రునకు హృదయదలనం బయ్యె నిట పాండవులు
గామ్యకవనంబున నుండునంత. 121

యాదవపాంచాలాదులు పాండవులకడ కేతెంచుట.

సీ. వసుమతీరాజ్యంబువలన నిరస్తులై మునివృత్తి నత్యుగ్రవనము లోన
నవయుచుఁ బాండుభూనాథనందను లున్నవా రని విని యతిక్రూరమతుల

1 నగ్రజునకు నలిగినరక్కసు. 2 భూరిభూరుహముల్...నథంబునన్. 3 శోకించి.
4 కిమ్మీరవధ...నట.

ధృతరాష్ట్రసుతుల నిందించుచుఁ బాంచాల యాదవ వృష్ణిభోజాంధకు లెల్ల
నచ్యుతప్రముఖు లై యప్పాండవులకడ కేతెంచి శోకపరీతు లగుచు

ఆ. నున్న నధికధర్మయుక్తుఁ డుపేంద్రుండు, నికృతిఁజేసి పాపనియతబుద్ధిఁ
పాండవులకు న ట్లపాయంబు సేసిన, ధార్తరాష్ట్రులకును దద్ద యలిగి. 122

క. అనిఁ గర్ణశకుని దుర్యో,ధన దుశ్శాసన నవాస్త్రధారాపాతం
బునఁ దృప్తి వొందు వసుధాం,గన రాక్షస కాక గృధ్ర గణములతోడన్

క. అవినీతుల వధ్యులఁ గౌ,రవపాంసులఁ జంపి ధర్మరాజునకుఁ గురు
[1]ప్రవరున కొనరింతమ యీ, యవనీరాజ్యాభిషేక మవిజితశక్తిన్. 124

వ. అని యుగాంత్యకాలకుపితకృతాంతాకృతి నున్నజగన్నాథు జనార్దనుం బ్రశాం
తచిత్తుం జేసి యర్జునుం డతని ని ట్లని కీర్తించె .125

ఆ. పూజ్యుఁడవు పురాణపురుషుండ వీశుండ, వప్రమేయుఁడవు చరాచరంబు
లయిన భూతగాసు లచ్యుత నీయంద, పుట్టు నిలుచు లయముఁ బొందు[2] చుండు.

వ. నీవు దొల్లి గంధమాదనంబునం గందమూలఫలాశనుండవై పదివేలేండ్లుతపంబు
చేసి పుష్కరంబున నేకాదశసహస్రవర్షంబులు జలంబుల యాహారంబుగానుండి
ప్రభాసం బనుతీర్థంబున దివ్యసహస్రవర్షంబు లేకపాదస్థితుండ వయియుండి బద
రీవనంబునం [3]బవనంబు భక్షించుచు నూర్ధ్వబాహుండ వయి యేకపాదంబున
ననేకసహస్రవర్షంబులు నిలిచి సరస్వతీసత్త్రంబున నపకృష్టోత్తరాసంగుండ వై
నియమకృశీకృతశరీరంబుతోఁ బంద్రెండువర్షంబు లశేషవ్రతంబులుసలిపినతపో
నిధానంబవు నిఖిలలోకజైత్రుండ వయి చైత్రరథంబున నుత్తమక్రతువు లనేకం
బులు సేసి యొక్కొకక్రతువునకు నూఱేసిలక్షలు సువర్ణంబులు దక్షిణ లిచ్చిన
యజ్ఞపురుషుండవు తపోయజ్ఞంబులు రెంటను సమృద్ధతేజుండ వయి దైత్య
దానవేంద్రుల వధియించి యింద్రున కింద్రత్వం బేకాధిష్ఠితంబు సేసిన లోకప్ర
భుండ వదితికిం గశ్యపునకు నుదయించి యింద్రానుజుండవై త్రివిక్రమంబునం
ద్రిజగంబుల నభివ్యాపించిన విశ్వరూపధరుండవు. 127

క. నరకశిశుపాలు రాదిగ, ధరణీకంటకుల నధికతరదర్పులఁ బ
ల్వురఁ వధియింపఁగ మహి నవ,తరించినమహాత్ముఁడవు [4]నుతస్థిరశక్తిన్. 128

క. అనృతము మదమును మత్సర,మును గ్రోధము [5]ననువికారములు వొరయునె ని
న్ననుపమగుణముల నీ కొరు, లెన వోల్పఁగఁ గలరె సురమునీంద్రప్రణుతా.

వ. అని కృతాంజలి యయిన ధనంజయుం జూచి దనుజభంజనుం డి ట్లనియె. 130

తే. నరుఁడు నారాయణుండు నాఁ బరఁగునాది,మునుల మిద్దఱమందు నీవనఘ నరుఁడ

---

1 ప్రవరున కొనరించెద నీ... మపహితశక్తిన్. 2 నెందు. 3 దత్ఫలంబులు బవనంబు సర
స్వతీచక్రంబున నపాకృతసంగుండవై కృష్ణాజినోత్తరీయా (సం)గుండవై నియమకృశీకృతాంగుండ
వై పంద్రెండువేలవర్షంబు. 4 నుతస్థితశక్తిన్. 5 నిర్వికార; దుర్వికార; నిర్విచార.

నేను నారాయణుండ ననూనశక్తియుతుల మై మర్త్యయోనిఁ బుట్టితిమి[1] పేర్మి.

తరువోజ. నిరతంబుగా నేను నీ వనుభేదనియమంబు లే దైక్యనిష్ఠయ మనకు
నిరుపురకును నీకు నిష్టుండ నాకు నిష్టుండు మఱి నీ కనిష్టుండ నాకుఁ
గర మనిష్టుం డట్లు గా నమ్ము మనుచు ఘనభుజుల్ భువనోపకారైకమతులు
హరియు నర్జునుఁడు బ్రియంబుతోఁ దగిలి యన్యోన్యహితభాషు లగుచుండునంత.

ద్రౌపది శ్రీకృష్ణునితోఁ దనపరిభవంబు సెప్పి దుఃఖించుట.

వ. అఖిలరాజలోకపరివృతుం డయి యున్న నారాయణునొద్దకు వచ్చి ద్రుపదరాజ
పుత్త్రి ముకుళితకరాంబుజ యయి నిన్ను నాదిప్రజాసర్గంబునఁ బ్రజాపతివని యసి
తుం డయిన దేవలుండును సత్యంబువలన యజ్ఞం బుద్ధరించుటఁ జేసి నిత్యసత్య
మయుండ వయినయజ్ఞపురుషుండ వని కశ్యపుండును శిరంబున దివంబును
బాదంబుల మేదినియును లోచనంబుల సూర్యుండును నవయవంబుల లోకంబు
లు నభివ్యాపించుటం జేసి సర్వమయుండవని నారదుండును నక్షయజ్ఞాననిధివని
సర్వమునిముఖ్యులును జెప్పిరి. 133

మధ్యాక్కర. అని ననివృత్తు లై పుణ్యచరితు లై యాత్మప్రబోధ
వినిహితచిత్తు లై సర్వధర్మార్థవిదు లయి తృప్తిఁ
దనరెడురాజర్షివరులకును యోగధరులకు సాధు
జనులకు గతి నీవ నిత్యకారుణ్య సర్వశరణ్య. 134

వ. నీయంతఃకరణప్రవృత్తి కగోచరం బెద్దియు లే దయినను నాపడినపరాభవం
బెఱింగించెద. 135

సీ. పార్థివప్రభుఁ డైనపాండుమహీపతికోడల నయి యుద్ధకుశలు లయిన
[2]పాండుతనూజులభార్యనై పూజ్యుఁడ వైన నీయనుజనై యధికశక్తిఁ
బరఁగుధృష్టద్యుమ్నుభగిని నై ధృతరాష్ట్రుపట్టిచే సభఁ దల పట్టి యీడ్వఁ
బడి పాపకర్ముచేఁ బరిధాన మొలువఁగఁ బడి దారుణం బైనపరిభవంబు

ఆ. పడితి నట్టినన్నుఁ బాండవుల్ సూచుచు నుండి రూరకుండి రొరులువోలె నుక్కుదక్కి
యాపగాతనూజుఁ డాదిగాఁ గలవృద్ధ బంధుజనులు సూచి పలుక రయిరి. 136

క. శరణాగతవారిఁ గరుణాకరు లయి రక్షించుపురుషకారాన్వితు లే
శరణాగతయైన [3]నాలిం పర భీమార్జునులబాహుబల మేమిటికిన్. 137

వ. భ్రాతృపుత్త్రబంధుజనంబులు నాకుం గలిగియు లేనివా రయి రట్టియెడం గర్ణుం
డు నన్నుం జూచి నగియె. 138

ఆ. కర్ణునగవు లోకగర్హితుం డగుదుస్ససేను [4]చెయిదికంటె శిఖయపోలె

---

1 సెప్పి. 2 పాండవవీర్యుల భార్యనై పూజ్యుండు నైన నీ... నుండి రుక్కఁణంగి యొరుల పోలె, నాపగాతనూజుఁ. 3 వారిం, పర భీమార్జునుల. 4 చెయ్వు.

నదరి నామనంబు నలిదారు[1]ణక్రియ, నేర్చుచున్నయది మహీధరుండ. 139

తొల్లి వేదాధ్యయనంబు సేయుచు బాలకేళీవినోదంబున నున్నకాలంబునఁ బ్రమాణకోటియందు సుప్తుం డయినభీమసేను నంటఁ గట్టి గంగమడువునం ద్రోపించియు విషంబుఁ బెట్టియు విషసర్పంబులం [2]గఱపించియు జననీసహితు లైనయేవురను వారణావతంబున లక్కయిల్లు సొనిపి యందు దహనంబు బ్రయోగింపం బంచియు ననేకంబు లైనయపకారంబులు సేసి యిప్పుడు దుర్యోధనుం డధర్మద్యూతంబున రాజ్యంబు నపహరించి రాజలోకసమక్షంబు నం దమ్ము నిరాకృతులం జేసినను బరాక్రమపరాఙ్ముఖు లైనపాండవులు నాపరిభవంబు నెట్లు దలిగెర. రని బాష్పధారాస్నపితపయోధర యయి పాణిపల్లవంబుల నయనసమ్మార్జనంబు సేయుచున్నపాంచాలిం జూచి వాసుదేవుం డి ట్లనియె. 140

[3]తనుకుచున్నసీహృదయకోపనిమిత్తమునకు సురేంద్రనం
దనుపటుబాణపాతహతిఁ దద్ధృతరాష్ట్రబలంబు మృత్యుసా
దనమున కేఁగుఁ జుమ్మిదియ తథ్యము నావచనంబు దప్ప ది
వ్యనిధు లేదు నింకిన దివంబును రాత్రియు సంచలించినన్. 141

అనిన నర్జునుండు ద్రౌపదిం జూచి యి ట్లనియె. 142

ఈపురుషోత్తముండు మన కిందఱకుం గుశలంబు సేయుచుం
బాపకలంకపంకములఁ [4]బాయఁగఁ జేయుటఁ జేసి దుర్మదో
ద్దీపితశత్రుసంహతి హతిం బరమార్థము వొందు నేల సం
తాపము నీకుఁ జేయఁగఁ ద్రిధామనిజయోన్నతి గల్గి యుండఁగన్. 143

అనిన ధృష్టద్యుమ్నుం డి ట్లనియె. 144

వినయవిహీనుల దుర్యో, ధనదుశ్శాసనులఁ బవనతనయుఁడు రాధా
తనయుని నరుఁ డేఁ గుంభజు, ననిఁ జంపుదు మేల వగవ నంబుజనేత్రా. 145

అని యందఱు ద్రుపదరాజపుత్త్రి నాశ్వాసించి నచ్యుతుండు ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 146

ద్వారవతినుండి యే యుయుధానువలన, ధారుణీశ యింతయు విని తత్క్షణంబ
యరుగుదెంచి యాపన్నుఁడ వైననిన్నుఁ, జూచి దుఃఖోపహత[6]మనస్కుండ నైతి.

---

1 ణాకృతి. 2 బట్టి గఱపించియు లాక్షాగృహంబున నుండఁ బనిచి యవ్వ రెఱుంగకుండ నలంబుఁ దరికొలుపం బనిచియు నట్టిదుర్యోధనుం డిప్పు డధర్మద్యూతంబున. 3 తనరు ...లేమఁ గ్రుంకిన. 4 బాపుచు నుండుటఁ జేసి; బాచుచు నుండుటఁ జేసి...శత్రులోకవితతిం బరి ము వొంద నేల సం, తాపము నీకు జేయఁగఁ ద్రిధామనిజయోన్నతి గల్గియుండఁగన్; శత్రుసం హతిం బరమార్థముఁ బొంద నేల...పృథావిజయోన్నతి; విధాతృసయోగము. 5 వినుమా దుశ్శా, సనదుర్యోధనులఁ...నంబుజనేత్రీ; నంబుజవదనా. 6 చేతసుండ నైతి.

వ. అయ్యవసరంబున నేను మీయొద్ద నుండమింజేసి యిట్టిదుర్వ్యసనంబు సంభవి
ల్లెం గామజంబు లైనస్త్రీద్యూతమృగయాపానంబు లనునాలుగుదుర్వ్యసనం
బులం బ్రవర్తిల్ల కుండఁ బ్రతిషేధింపవలయు నందును విశేషంబుగా [1]ననర్థ
మూలం బయినద్యూతంబుఁ బరిహరింపనివాఁడు పాపం బగునని హేతుదృష్టాం
తంబులు సూపి కృపద్రోణవిదురగాంగేయులం దోడుసేసికొని యాంబికేయు
నొడంబఱిచి దుష్టద్యూతంబు సర్వప్రకారంబుల వారింతు. 148

క. [2]వలచి హితంబునఁ బథ్యముఁ, బలికినఁ జేకొననిధర్మబాహ్యుల నవివే
కుల నిగ్రహింతు మీ కెగ్గులు మత్సాన్నిధ్యమున నగునె యెయ్యెడలన్.

—కృష్ణుఁడు ధర్మరాజునకు సౌంభకాఖ్యానంబు సెప్పుట.—

వ. ఏను సముద్రతీరంబున సాల్వుతోడం బదినెలలు యుద్ధంబుసేసి వానివధియించు
పొంటె నక్కడ మసలితి నది గారణంబుగా మీకు దుర్వ్యసనావసరంబున నల
బ్ధసన్నిధానుండ నయితి ననిన నది యెట్లని యుధిష్ఠిరుం డడిగిన నాతనికి
సౌంభకాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగాఁ గృష్ణుం డిట్లని చెప్పె నీయజ్ఞంబున
నర్ఘ్యనిమిత్తంబున నసహిష్ణుం డయినశిశుపాలుండు నాచేత నిహతుం డగుట
విని వానితమ్ముండు సాల్వుం డనువాఁడు తద్వధప్రవర్తితక్రోధుం డయి కామ
గమనం బయినతనసౌంభకం బనునగరంబుతో సన్నద్ధుం డయి వచ్చి ద్వార
వతీపురంబు నవరోధించి. 150

చ. ప్రతినరపాలకాలు శిశుపాలు బలాధికుఁ జంపి దర్పసం
హితుఁ డగు చున్న [3]వృష్ణిఖలుఁ డెక్కడ నెక్కడ నాతనిం జయో
న్నతి వెలయంగఁ జంపెద రణంబున నంచు నలంఘ్యవిక్రమో
ర్జితుఁ డయి దాని చుట్టు విడిసెం జతురంగమహాబలంబుతోన్. 151

క. మే లగుతత్పుర[4]బాహ్యవి, శాలోద్యానముల తాల సాల సరళ హిం
తాల తమాలావలి నిర్మూలితముగఁ జేసెఁ దచ్చమూసామజముల్. 152

వ. మఱి తృణజలధాన్యసమిత్సమృద్ధంబయి [5]శతఘ్నీప్రముఖానేకయంత్రంబుల న
లంఘ్యపరిఘాప్రాకారంబులను నపారబలరక్షితఘనకవాట చతుర్గోపురంబులను
లబ్ధప్రభూతవేతన ప్రహృష్టపుష్టధృష్టవీరసుభటసంకులంబులను నపరిమితగజ
తురంగశతాంగంబులను బ్రదీప్తాలాతశాతశరచక్రతోమర పరశు పాశాంకుశ
కూటంబులను వీరయోధారూఢవిశాలాట్టాలకంబులను నొప్పి పరుల కసాధ్యం
బయినద్వారవతి భేదింపనేరక దానివెలిం బ్రపాచైత్యదేవాయతన వల్మీకం

1 నధర్మ. 2 వలచిన హితంబు పథ్యము... కెగ్గులుసేసిన ధార్తరాష్ట్రకుల నెయ్యెడలన్. 3 వీరవరుఁ డెక్కడ బో (వో) నగు నాతని నృయో,న్నతి... నశక్యవిక్ర. 4 మార్గవి. 5 శతఘ్నీ పరుషాగ్ని ప్రముఖానేకయంత్రఘనకవాటంబు నలంఘ్యా... ప్రతిపాలితనిశాత... శూలంబులను విహారద్యోధారూఢ... దేవాయతనగుల్మవల్మీ.

బులు వర్జించి సమతలప్రదేశంబున నిబిడంబుగా శిబిరసన్నివేశంబు సేసి నిత్యం
బు నుపద్రవంబు సేయుచున్న సౌంభకవిజృంభణంబునకు [1]సహింపక సమర
సంరంభంబున సర్వాయుధసన్నద్ధులయి. 153

క. ఉద్యద్బలులు కుమారులు, విద్యాధరసములు పురము వెలువడిరి రక్షై
కోద్యములు చారుదేష్ణుఁడుఁ, బ్రద్యుమ్నుఁడు సాంబుఁడును విపక్ష[2]జిఘాంసన్.

*మణిభూషణము. రామవిక్రముఁ డజేయుఁ డరాతిగజావలీ
సామజాహితుఁడు సాంబుఁడు సాల్వచమూపతిన్
క్షేమవృద్ధి యనువాని నకృత్రిమసాహసో
ద్దాముఁ దాఁకె శరధారల. [3]ధారుణిఁ గప్పుచున్. 155

క. జాంబవతేయు బృహద్విశిఖంబులకున్ [4]బెదర కెదిరి ఘనుఁ డేసె రణా
గ్రంబున నాతనిపై నవి, లంబితుఁ డై క్షేమవృద్ధి లక్షశరంబుల్. 156

వ. వానియేయు[5]నేర్పునకు సహింపక సాంబుండు జాంబూనదపుంఖంబు లయిన
విశిఖంబులం దదీయరథాశ్వమర్మంబుల నేసిన నవి మర్మభేదవేదనలం దలరి
యతివేగంబున రణంబు వెలువడ రథం బీడ్చుకొని సారథికి వశంబు గాక పఱచె
నట్లు సాల్వచమూపతి సమరవిముఖుం డయిన. 157

స్వాగతము. వేగవంతుఁ డనువీరుఁడు సాంబున్, వేగవంతుఁ డయి [6]వీఁకను దాఁకెన్
వేగబాణపదవీతతులన్ ది, గ్భాగముల్ విశిఖపంజరముల్ గాన్. 158

ఆ. సాంబుఁ బాయు మనుచుఁ జారుదేష్ణుం డల్గి, వేగవంతుఁ దాఁకి వీఁకలోడ
వానిమస్తకంబు వ్రయ్యంగ వడి గదం, బొడిచె రుధిరవారిపూర మొలుక. 159

వ. ఇట్లు చారుదేష్ణునిష్ఠురగదాఘాతంబున వేగవంతుండు విగతజీవుం డయి నిర్ఘాత
పాతభిన్నోన్నతగిరిశిఖరంబునుంబోలె నేలఁ ద్రెళ్లినం జూచి విచింత్యుం డను
వాఁ డవిచింత్యవిక్రముం డయి. 160

తే. చారుదేష్ణుపైఁ గడువాఁడిశరము లేసె, నతఁడు కార్ముకహస్తుఁడై యక్షణంబ
వానిపై నభిమంత్రించి వహ్నిబాణ, మేసె [7]నుగ్రస్ఫులింగంబు నెసఁగఁ జదల.

క. అనలాస్త్ర మట్లు వక్షముఁ, గొనిన విచింత్యుండు గూలెఁ గుతలం బద్రువన్
ఘను వానిఁ జూచి హాహా,స్వనము లెసఁగ సాల్వసేన సంక్షోభించెన్. 162

వ. సాల్వుండు నిజసేనాసంక్షోభం బుడిచి సర్వాయుధసనాథం బయినరథం బెక్కి
యాదవకుమారవాహినిపయి నెత్తి యేయుచు వ్రేయుచుం బొడుచుచుఁ బ్రతి

1 నోపక సంరంభంబున సమరసన్నద్ధులై. 2 జిగీషన్. 3 దప్పక. *ఈమణిభూషణవృత్తము ఒకప్రతియందు యుత్పలమాలికగాయున్నది. ఉ. 'ఆహవవిక్రముండును నజేయుఁ డరాతిగజావలీసమా, జాహితుఁ డైనరాముఁడును సాల్వచమూపతి క్షేమవృద్ధియున్, ఆహవకేళి దాఁకిరి మహార్ణవవీచులభంగి సద్భుజో, త్సాహసమేతు లై కడఁగి సైన్యము వెక్కసమంది చూడఁగాన్.' 4 బెదర. 5 శరంబుల నేర్పున. 6 వీక నెదిర్చెన్ ...ది, గ్భాగ మెల్ల శర. 7 ననలస్ఫులింగం.

బలంబు నెల్ల నాయుధమయంబుఁగాఁ జేయుచున్న వాని కలిగి. 163

సీ. హంసవర్ణోత్తమహయములఁ బూనినరథ మెక్కి కాంచనరమ్యయష్టి
సంభృతమకరధ్వజం బొప్ప బద్ధగోధాంగుళిత్రాణుఁ డై యతులశాత
సాయకావలిఁ జేసి సాల్వుఁ బిల్చుచు వానిమీఁదఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డమేయబాణ
వర్షంబు గురిసిన వాఁడును వానిపైఁ గడువాఁడిబాణముల్ గడఁగి యేసె
ఆ. నధికవీరు లయినయయ్యిద్దఱకు నస్త్ర, కోవిదులకుఁ బోరు ఘోర మయ్యెఁ
[1]దద్ద భయము వొంది తద్ద్వారకాపురి, సౌభకమున జనులు సంభ్రమింప. 164

క. అనిమొన సాల్వుఁడు ప్రద్యు, మ్ననిశాతశరాలివిద్ధమర్ముం డయి పె
ల్చన మూర్ఛవోయి పడియెం, దనరథముపయిఁ ధరిత్రి దల్లడపడఁగన్. 165

ఉ. అంతన మూర్ఛదేఱి కలుషానలదీప్తముఖుండు సౌంభకుం
డంతకదండదారుణము లైనశరంబుల రొక్కి నేయు ది
గ్దంతిబలాఢ్యు నేయుడు నతండును మూర్ఛితుఁ డయ్యె వాని సం
భ్రాంతిఁ దదీయసారథి యపాస్తరణాంతరుఁ జేసెఁ జెచ్చెరన్. 166

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినప్రద్యుమ్నుం దోడ్కొని చని రణంబునకు దూరం
బుగా నరదంబు నిలిపికొని దారుకసుతుం డున్నంత నొక్కింతప్రొద్దునకు మూర్ఛ
దేఱి ప్రద్యుమ్నుండు సూతున కి ట్లనియె. 167

క. ఘోరాహవరంగమునకు, దూరముగా నన్ను నిట్లు దోడ్కొని తేరఁ
దారకసుత నీ కుచితమె, వీరారంభంబు సూచి వెఱచితె చెపుమా. 168

వ. మఱియు సారథిం జూచి విహ్వల[2]మానసుం డయి యి ట్లనియె 169

క. సమరవిముఖత్వమును రణ, విముఖులఁ జంపుటయు శరణు వేఁడిన రక్షిం
పమియును యాదవవంశో, త్తము[3]లం దివి గలవె చెపుమ దారకతనయా. 170

క. విక్రమము విడిచి సమరా, పక్రాంతుఁడ నయిన నన్ను బలదేవుఁడునుం
జక్రధరసుతులు ననుజులు, నక్రూరాదులును నేమి యని నగరె సభన్. 171

వ. చెట్ట నేసి తింక నయినఁ జెచ్చెర సాంబచారుదేష్ణు లున్నచోటికి సాల్వాభి
ముఖంబుగా రథంబు వఱపు మనిన సారథి యి ట్లనియె. 172

క. రథి కిమ్ము గానియెడ సా, రథి [4]ధృతి మెయిఁ గావ వలయు రథియును దత్సా
రథిఁ గావ వలయు రథసా, రథులు పరస్పరశరీరరక్షకు లగుటన్. 173

ఆ. సాల్వబాణవిగత[5]సంజ్ఞుడ వైనని, న్నిట్లు దెచ్చితిని సహింప వలయు
నారథాశ్వముల ఘనస్యందనము నిదె, చూడు మనుచు సూతసూనుఁ డపుడు

వ. సవ్యాపసవ్యచిత్రమండలగతుల నాక్షణంబ సాల్వునకు నప్రదక్షిణంబుగా
రథంబు వఱపిన దాని సహింపక సాల్వుండు మూఁడమ్ముల సారథినేసి మఱియు

---

1 తవిలి భయము. 2 వదనుండై. 3 తు దివి గలవె. 4 కొమ్మెయి గావ... వలయు సారథ్
రథులు. 5 పత్తు ్వండ... సహింపు దీని.

రాక్షసమాయ ననేకశరంబులు ప్రద్యుమ్నుపై నేసిన. 175

క. అమ్మాయాశరములు భగ్నమ్ములు గాఁ జేసి తన్ముఖమ్మునఁ దదవ
క్షమ్మున నొక్కట [1]బ్రహ్మాస్త్రమ్మును బ్రద్యుమ్నుఁ డేసె దారుణభంగిన్. 176

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాస్త్రపీడితుం డయి సాల్వుండు మూర్ఛవోయి రథంబుపయిం బడిన వాని వెండియు నొక్కదివ్యబాణంబున నేయ సమకట్టిన నంతరిక్షంబున హాహా రవంబు లెసఁగె నంత దేవగణప్రేరితు లయిననారద[2]మారుతులు ప్రద్యుమ్ను పాలికి వచ్చి యి ట్లనిరి. 177

తే. వీఁడు నీచేత వధ్యుండు గాఁడు మిన్న
కేయ కుండుము వీని నారాయణుండు
మొనసి వధియించు నని పల్కి వనజగర్భుఁ
డనినఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డేయక యనఘుఁ డుండె. 178

సాల్వుఁడు ప్రద్యుమ్నుని చే బాధితుం డై మరలి పోవుట.

వ. అంత సాల్వుండును నివృత్తుండయి ద్వారకాపురియవరోధం బుడిగి తనసౌంభకం బెక్కి క్రమ్మఱి చనియె నంత నీయజ్ఞంబు నిర్వర్తితం బయిన నే నరిగి బలభగ్న కృతపాదపవనంబులదాని ననభిజ్ఞాతద్వారదేశంబులదాని ననస్వాధ్యాయనస్వాహా కారస్వధాకారమహీసురాగారం బయినదాని నపేతభూషణ యోషిజ్జనంబుల దాని ద్వారవతిం జూచి యాహుకాత్మజువలన నంతవృత్తాంతంబును నెఱింగి సాల్వుం జంపికాని యిప్పురంబు సొర నొల్ల నని నిశ్చయించి దీని నప్రమాదుల రై రక్షించుకొని యుండుం డని బలదేవాదులం బంచి యప్పుడ ప్రయాణభేరి సఱవంబంచి కృతస్వస్తివచనపురోహితప్రముఖబ్రాహ్మణవరులకు నమస్కరించి శైబ్యసుగ్రీవంబు లనువాహంబులం బూనినదివ్యరథం బెక్కి. 179

ఆ. పాంచజన్యరవముఁ బంచమహాశబ్ద, రవముఁ జెలఁగె దిశలు నెవ్వడువడఁగ
నొలసి జనులదీవనలు మించె రమ్య మై, గరుడకేతనంబు గ్రాలెఁ జదల. 180

వ. అ ట్లసంఖ్యాతచతురంగసైన్యంబులతో నరిగి గిరి వన సరోవర సరిద్దేశంబులు గడచి [3]మార్తికావతదేశంబున కరుగునంతకు మున్న సాల్వుండు సౌంభకా రూఢుం డయి సముద్రకుక్షిదేశంబునకుం బోయిన. 181

క. ఏనును వానిపిఱుందన, మానక చని తచ్ఛమూసమాజముతోడన్
భూనాథ రణము సేసితి, నానానిశితాస్త్రవర్షణ[4]వ్యాప్తముగన్. 182

క. వీరు లగుసాల్వయోధుల, నారాచావళులు గప్పె నారథమును బయిన్
[5]సారథిఁ దురంగములు బయి, చారుధ్వజ యష్టిపయి ననంఖ్యాతముగన్. 183

వ. వాని నెల్ల నస్మదీయగోచరంబులు గాకుండ ననేకాయుతశరంబు లేసి సాల్వ

1 బ్రహ్మాస్త్రమ్మున. 2 పర్వతులు; మాతులులు. 3 శర్కరావతదేశమున; వార్తికా దేశమున. 4 వ్యాజమునన్. 5 సారథిమీఁదఁ దురంగము, చారుధ్వజతతులపయి.

సైన్యంబుతో మహాయుద్ధంబు సేసిన. 184

మ. అవనీనాథ తదాహవాంతరమునం దస్మత్కరాకృష్టశా
ర్ఙ్గవినిర్ముక్తనిశాతసాయకశతాగ్రచ్ఛిన్నమై దైత్యదా
నవదేహప్రకరంబు వాత[1]విధుతార్ణగపూర్ణసంఘూర్ణితా
ర్ణవకుక్షిం బడియెం గపిప్రవరసైన్యక్షిప్తశైలాకృతిన్. 185

చ. ఘనతరదైత్యదానవనికాయకళేబరపాతఘట్టనం
దనరి యుగాంత్యకాలచలితంబునుబోలెఁ బయోధి మ్రోసె న
వ్వనధిరవంబుకంటె ననివారితమై చెలఁగెన్ మదీయవా
హిని భటసింహనాద హయహేషిత సింధురబృంహిత ధ్వనుల్. 186

వ. అట్టిమదీయసేనోత్సాహంబును నిజసేనాక్షీణతయుం జూచి సహింపక సాల్వుండు వెండియు సౌంభకారూఢుం డయి నాతో మాయాయుద్ధంబు సేయ సమకట్టి.

సీ. పరశు పాశాంకుశ కరవాల శూల ముద్గరములు నామీఁదఁ దెరలఁ [2]గురిసె
నేనును గడఁగి యద్దానవశస్త్రముల్ వాయంగఁ జేసితి మాయఁ జేసి
వెఱవక సాల్వుండు వెండియు నామీఁదఁ బరుషశిలావృష్టిఁ గురిసె వరుస
నమరఁ దమఃప్రకాశములతో దుర్దిన సుదినశీతోష్ణముల్ గడియఁ జేసి

ఆ. దితిసుతాధముండు శతసూర్యశతచంద్ర, శతసహస్రవిష్ణుతతులు వెలుఁగ
గగనతలము సేసెఁ బగలిది రే యిది, యని యెఱుంగ నయితి మనములోన.

క. మనుజేంద్ర సర్వమాయా,పనోదనం బయినయగ్నిబాణంబున న
[3]ద్దనుజవినిర్మితమాయా, వినివర్తనఁ జేసితిని సవిస్మయమతినై. 189

వ. అట్టియవసరంబున ద్వారవతినుండి యాహుకప్రేషితుం డయి యొక్కరుం డతి త్వరితగతిం బఱతెంచి సాల్వుచేత నక్కడ వసుదేవుండు పట్టువడియె నీ వెవ్వని తోడం గయ్యంబు సేసెదు క్రమ్మఱి చని పురంబు రక్షించుకొను మనిన విని యదరిపడి మహాబలపరాక్రము లయినబలదేవాదులు రక్షించుకొని యుండ వసుదేవుఁ డేల పట్టువడు నిది పోల దని సంశయించుచు విమనస్కుండ నయి యుండు నంత. 190

సీ. పుణ్యకర్మంబులు వోలిసిన నుర్వికి నేతెంచునట్టియయాతివోలె
భూషణదీప్తులు వోలియంగ వివృతకేశాంబరుం డయి సౌంభకంబువలనఁ
బఱతెంచువసుదేవుఁ బాపనిశాచరబలపీడ్యమాను దవ్వులన కాంచి
యత్యంతమోహశోకాంధుండ నయినవాహస్తంబువలన విస్రస్తమయ్యె

ఆ. శార్ఙ్గమప్రియావసన్నదేహుండనై, యుడిగి రథముమీఁదఁ బడితి నేను
దానిఁ జూచి భయము దగిలి మత్సైన్యంబు, దల్లడిల్లి [4]యులిసెఁ బెల్లురేఁగి.

---

1 విహతార్ణగ; నిహతార్ణగ; విధురాంభగ. 2 కదిసె. 3 దనుజుఁ డని...సవిస్తరమతి. 4 యవిసె.

వ. అంత నెంతయుఁ బ్రొద్దునకుఁ దెలిసి సాల్వుసౌంభకంబున వసుదేవుం గానక దాని మాయఁగా నెఱింగి పదంపడి మాయావి యయినసాల్వుం జూచి వాని పయి నలిగి యే నేసిన నయ్యసురయు సౌంభకంబు నదృశ్యం బగుటయు. 192

క. అసురులయాక్రోశధ్వను, లెసఁగెం బదిదిశల నంత నేనును దద్రా
క్షసులఁ గతాసులఁ జేసితిఁ, బ్రసభంబున శబ్దభేదిబాణప్రతతిన్. 193

వ. అంత సాల్వుండును దనసౌంభకంబుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషంబుఁ జేసి తానును [1]దానవుం డయి పర్వతవర్షంబు నాపయిం గురిసిన 194

ఆ. పరుషవిషమభూరిపాషాణభీషణ, గిరులు వచ్చి నన్నుఁ జెరలఁ గల్ప
వజ్రబాణ మేసి వాని నన్నింటిని, బాచి యున్ననన్నుఁ జూచి యపుడు 195

క. దారుకుఁ డిట్లనియె మహా, వీరు నుపేక్షింపఁ దగునె వీనిని మాయా
ప్రారంభు నుపేక్షింప ర,పారపరాక్రములు పోర [2]బలియుఁడు వీనిన్ 196

వ. అనిన వానిపలుకులు విని యలిగి యనలజ్వాలాకరాళం బయి ప్రతికూలరాక్షస యక్ష గంధర్వ దైత్య దానవభస్మసాత్కారణదారుణం బయినచక్రంబు నభి మంత్రించి సౌంభకంబుపయి వైచిన నది యుగాంతకాలపరివేషభీషణంబయిన రవిమండలంబునుంబోలె గగనంబునం బఱచి సౌంభకమధ్యంబునం బడిన 197

చ. తడయక ఘోరదర్శనసుదర్శనపావకుచే దహింపఁగాఁ
బడి పరమేశ్వరోగ్రశరపావకదగ్ధపురత్రయాభ మై
యొడరి ధరిత్రిమీఁదఁ బడియెం జెడి సౌంభక మంత సాల్వుఁడుం
బడియె మదీయచక్రపటుపాతరయంబున రెండువ్రయ్య లై. 198

పాండవులు ద్వైతవనంబునకు వచ్చి యుండుట.

వ. అని యిట్లు సాల్వుం దనచంపిన విధంబు సెప్పి చక్రధరుండు పాండవుల వీడ్కొని సుభద్రాభిమన్యులం గాంచనరథం బెక్కించుకొని తోడ్కొని ద్వారవతి కరిగె ధృష్టద్యుమ్నుండును బ్రతివింధ్యాదు లయినద్రౌపదేయులం దోడ్కొని ద్రుపదుపురంబునకుం జనియె నిట పాండవులును రథంబులెక్కి యాయుధం బులు ధరియించి యింద్రసేనాదిమూలభృత్యు లిరువదుండ్రు ముందటరా ననేకస హస్రబ్రాహ్మణవరులతో ద్వైతవనంబున కరిగి రంత ధర్మరాజు తమ్ముల కిట్లనియె.

మధ్యాక్కర. ఇది మహోగ్రాటవి సింహశరభోరగేంద్రశార్దూల
మదగజాకీర్ణంబు దీనిలోన నేమఱ కుండ వలయు
నదియునుంగాక వరప్రయోగమాయలు గల వెఱఁగి
మది నుండునని యన్న నన్న కిట్లను మఘువనందనుఁడు. 200

---

1 దానవుం డయి శిలాకల్పాపలాపిశల తాగుల్మ వల్మీకమహాపాదపం బగు పర్వతవర్షంబు.
2 (బ్రాకృతు (వీనిన్) నంతనన్.

వ. బ్రహ్మవిదు లయినతపోధనబ్రాహ్మణులును వృద్ధులు నఖిలలోకద్వారంబుల నప్రతిహతు లయిననారదద్వైపాయనాదిమునివరులు నీచేత నుపాసితు లయి నీకుశలంబ కోరు చుండుదురు భవత్పౌత్రాఖ్యం బెల్లవారిని రక్షించు నివ్వనంబు సకలకాల కుసుమ ఫలభరిత వనస్పతి శాఖాశిఖారూఢమయూరకీరకోకిలాలాప మధురంబును బక బలాక కోక కారండవ సారస రమ్య మధుకర సౌమ్యసరోవరసంకులంబును విమలశీతలజలప్రవాహనదీశోభితంబును మహర్షిగణసేవితంబును నై యొప్పుచున్నయది యిందుండుదమని లలిత[1]లతావితానాదిరమణీయంబు లయినవృక్షమూలంబుల నేవురు వేలువేల నివాసంబులు సేసి నియతాత్ము లయి యిష్టంబున దేవపితృకార్యంబులు సేయుచుం దమ్ముం జూడ వచ్చిన మహామునులకు బ్రాహ్మణులకు మనఃప్రియంబు లయిన యాహారంబులు వెట్టుచు ద్వైతవనంబున నుండు నంత. 201

క. పాండవులకడకు ధర్మవిదుండు తపోదహనదగ్ధదురితౌఘుఁడు మార్కండేయుం డనుమునినాథుం డంతేవాసిగణముతోఁ జనుదెంచెన్. 202

వ. ఇట్లు వచ్చి వారలచేత నర్చితుం డయి వనవాసక్లేశదుఃఖితు లయినపాండవులను ద్రౌపదిం జూచి యమ్మార్కండేయుం డి ట్లనియె. 203

సీ. పితృనిదేశమ్మునఁ బృథివీశ్వరత్వంబు విడిచి సానుజుఁ డై పవిత్రచరిత
జానకిఁ దోడ్కొని చని వనంబున నున్నరఘుకులనందను రాముఁ దొల్లి
జూచితి నిపుడు భూసురవంశపోషకు సాధుజనస్తుత్యు సత్యధర్మ
నిత్యు ధర్మజు రమణీయకీర్తిప్రియు శమవంతుఁ జూచితి సగర భరత

ఆ. నల యయాతి వైన్య నాభాగు లాదిగ, నాదిరాజు లెల్ల నధికధర్మ
సత్యయుక్తిఁ జేసి సకలలోకంబులు, వడసి భాగధేయభాగు లయిరి. 204

వ. పాపసౌబలప్రయుక్తుం డయినధార్తరాష్ట్రునట్లు ధర్మువు దప్పిన వా రెవ్వరును లేరు మీరు ధర్మనిత్యులరు సత్యవ్రతులరు గావున మీ కిష్టసిద్ధి యగు నని మార్కండేయుం డరిగిన నపరసంధ్యోపాసనాసీనుం డయినధర్మరాజును సాయంహోమార్థప్రజ్వలితజ్వలనంబు లయినయనేకసహస్రబ్రాహ్మణాగ్నిహోత్రంబులం జూచి బకదాల్భ్యుం డనుమహాముని యి ట్లనియె. 205

ఉ. భూమిసురోత్తముల్ ప్రకృతిపుణ్య[2]విధాయులు వీరు ఋగ్యజుస్సామపరాయణుల్ పరమసాధుచరిత్రులు మీకు సంతత
ప్రేమమునం శుభోన్నతులు వెంచుచు నుండుటఁ జేసి సద్గుణో
ద్దామ మరణ్యవాస మిది దద్దయు నొప్పెడు మీకుఁ జూడఁగన్. 206

వ. బ్రాహ్మణానుగ్రహంబునం జేసి తొల్లి వైరోచనాదు లనేకకాలంబు లక్షయలక్ష్మీవిభవులయి సముద్రనేమిభూచక్రంబు రక్షించిరి యనిలసహాయుం డయినయగ్నిదేవుం డరణ్యంబులు దహించునట్లు బ్రాహ్మణసహాయుం డయినమహీశుండు

1 లతావితానాలి. 2 విధేయులు ; విధానులు.

శత్రువర్గంబు నిశ్శేషంబుసేయు వినీతుం డయి విప్రులచేత [1]ననుశాసితుం డయిన రాజునకు నలబ్ధలాభాదిత్రితయంబు సంపన్నం బగు బ్రాహ్మణరహితుం డయి ధర్మహీనుం డయినరాజును బ్రజ వలవదు ప్రజానురాగంబు లేనివానికి రాజ్యంబు సుస్థిరంబు గానేరదు మీరు బ్రాహ్మణప్రియులరు ధర్మనిత్యుల రెప్పుడును మీ కభ్యుదయం బగు నని బకదాల్భ్యుం డరిగినం బాండవులుం దమయిష్టంబున నుండి దుఃఖోపశమనంబు లయినకథలు సెప్పుకొను చున్నయవసరంబున ద్రౌపది ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 207

ద్రౌపదీధర్మరాజుల సంవాదము.

ఆ. వృద్ధు గొడుకుపలుకు విని [2]క్రూరుఁ డై పాప, బుద్ధిఁ జేసి మిమ్ము భూతలంబు
వెలువరించి రాజ్యవిభవంబు గొని యిప్పు, డలుక సెడి సుచిత్తుఁ డయ్యెనొకొ.

ఆ. అద్దురాత్మహృదయ మది యయగపాషాణ, నిష్ఠురంబు ధర్మనిధుల మిమ్ము
నట్లు గొడుకు వెగ్గు లాడంగఁ బోయిన, [3]వల దనండ కలహవాంఛఁ జేసి. 209

సీ. విమలహర్మ్యంబుల విహరించువారలఁ బ్రియ[4]మహార్హాసనశయనరతులఁ
జందనాగురులిప్తచారుసర్వాంగుల నతనరనాథసేవితుల మిమ్ము
వనమునఁ గ్రుమ్మరువారిఁ గాఁ గుశబృసీశయనాభిరతులఁ గా నియతరూక్ష
భూరేణుధూసరీభూతవిగ్రహులఁ గా ద్రుతవన్యమృగనిషేవితులఁ గాఁగ

ఆ. నిట్లు సూచి చూచి యే నెట్లు చిత్తోప, శాంతి సేయుదాన సకలభోగ
విషయవిరతిఁ జేసి విధియును ధృతరాష్ట్రు, నట్లు మీకు నహితుఁ డయ్యెనొకొ.

క. భవదాజ్ఞానిగళంబునఁ, దవిలి పరాక్రమము విడిచి ధరణీశ్వర నీ
యవరజు లిడుములఁ బడి కడుఁ, జివికిరి చెఱఁ బడినసింహశిశువులభంగిన్. 211

ఆ. పరనరేంద్రమకుటపద్మరాగద్యుతి, నరుణ మగుభవత్పదాబ్జయుగము
[5]పరుషదారుశిలలపై నిప్పు డరుగుట, నరుణ మయ్యెఁ బర్వతాంతరముల. 212

క. అనవరతసౌఖ్యసంపదఁ, బెను పొందుచు నుండుమీకు భీకరకాంతా
రనివాసాయాసంబుల, ననఘా యిబ్భంగి నవయ నలమట వొడమెన్. 213

వ. నిత్యంబునుం బదివేవురు బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మవిదులు [6]బసిండితళిగల నిష్టాన్నంబులు గుడిచి తృప్తు లయినం దద్భుక్తశేషం బుపయోగించు చున్ననీకు వన్యమూలఫలాశనంబు లుపయోగించుచు నన్యులయందుఁ గ్రోధంబు విడిచి యునికి యుచితంబు గాదు. 214

సీ. పదివేలగజముల బలమున విలసిల్లు ననిలసుతుం డుగా నడవిలోనఁ

---

1 నధిష్ఠితుం డయిన ; ననుష్ఠితుం డయిన ; వినీతుం డయిన ; శిక్షితుం డయిన రాజునకు నలబ్ధలాభాదిచతుర్వర్గంబు... ప్రజ వొందదు...రుచిరంబు గానేరదు. 2 బాధ బుద్ధి యై, పొదలి యిట్లు మిమ్ము; క్రూర హృదయుఁ డై, నీతిమాలి మిమ్ము. 3 వలపదనఁడ. 4 మహార్హామృదుశయన. 5 పరుషధాతు. 6 పసిండి పళ్లియల; బసిండి పళ్లెరంబుల.

గ్రమ్మరి కాయలుఁ గూరలుఁ దిని పేదపడినఁ జూచియు దీర్ఘబాహుయుగళుఁ
డయ్యును బాహుసహస్రంబు గలిగినయర్జునుకంటె బలాఢ్యుఁ డగుచు
నేకవేగంబున నేనమ్ము లొక్కయ మ్మేసినవిధమున నేయ నేర్చు

ఆ. నర్జునుండు వనమృగావలిఁ గలిసియు, ట్లున్నఁ జూచియును సుఖోచితాత్ము
లైనకవలు దీను లై యున్నఁ జూచియు, నుపశమంబుఁ దాల్చి యుండఁదగునె.

వ. క్షమయును దేజంబును నయ్యయికాలంబులఁ బ్రయోగింప నేరనిరాజునకుం
బ్రజానురాగప్రతాపంబులు లే వనునీయర్థం బితిహాసంబున వినంబడు క్షమాతే
జంబులలోన నెయ్యదివిశేషంబు దానిన నిర్ణయించి చెప్పుమని బలీంద్రుండు దొ
ల్లి తనపితామహుం డయినప్రహ్లాదు నడిగిన నాతండు బలీంద్రున కిట్లనియె.

ఆ. [1]క్షమయ తాల్చియుండఁజన దెల్లప్రొద్దుఁ దే,జంబ తాల్చి యుండఁజనదు పలికి
సంతతక్షముండు సంతతతేజుండు, నగుట దోష మందు రనఘమతులు. 217

వ. ఎట్లనిన నిత్యక్షమాన్వితుం డయినవానికి భృత్యులు వెఱవక యవమానంబు
సేయుదు రర్థంబులయం దధికృతు లయినవారలు ధనంబు లపహరించి దర్పంబు
సూపుదురు మఱి నిత్యతేజోధికుం డైనవాఁ డతిక్రూరదండంబున సర్వజనసం
తాపంబు సేయుచు గృహగతం బైనసర్పంబునుంబోలె నెప్పుడు నుద్వేగకరుం
డగుం గావునఁ గాలోచితంబులుగా క్షమాతేజంబులు గల్పించునది యథాకా
లకల్పితక్షమాతేజుం డైనవానికి నుభయలోకసిద్ధి యగు నని బలీంద్రప్రహ్లాద
సంవాదంబు సెప్పి వెండియు ద్రౌపది యి ట్లనియె. 218

తే. [2]ఆది నపరాధ మొక్కటి యైన నదియు
నల్పమైనను క్షమియించు నదియుఁగాక
చెనసి యపరాధములు పెక్కు సేయు చున్న
పాపకారవ్యులకు సహింపంగ నేల. 219

క. ఇది తేజంబున కవసర, ముదితక్రోధుండ వగుమ యొక్కించుక దు
ర్మదు లగుసుయోధనాదుల, నదయుల వధియింతు రుగ్రు లై [3]నీతమ్ముల్. 220

వ. అనిన ధర్మరాజి ట్లనియె. 221

సీ. క్రోధంబు పాపంబు క్రోధంబుననచేసి యగుఁ జువ్వె ధర్మకామార్థహాని
గడుఁగ్రోధి గర్జంబు గానండు క్రుద్ధుండు గురునైన నిందించుఁ గ్రుద్ధుఁ డైన
వాఁ డవధ్యుల నైన వధియించు మఱియాత్మఘాతంబు సేయుంగఁగడఁగుఁ గ్రుద్ధుఁ
డస్మాదృశులకు ధర్మానుబంధుల కిట్టిక్రోధంబు దాల్చుట గుణమె చెపుమ

---

1 క్షమయుఁ దేజంబును సమమైన నగు (సమమైన దగు) గాని, క్షమయా దాల్చి యుండఁ జన దు పలికి...సంతతతేజుఁడై, యనికి పాపమందు. 2 అరయ నపకార మొక్కటి యైన నల్ప, మైన శమియించు నది గాక యలయ కిపుడు; అధిక యపరాధ మొక్కండ యైన నదియుం. 3 నీ యనుజుల్.

ఆ. ఱులుక గలమహాత్ము డెలుక యన్గలముల, నార్పు గ్రోధ మనుమహానలంబు
క్రోధవర్జితుండు గుఱుకొని తేజంబు, దాల్చు దేశకాలతత్త్వ మెఱిఁగి. 222

క. క్షమ గలవానికిఁ బృథ్వీ, సముమను నిత్యంబు [1]విజయసంసిద్ధి యగుఁ
క్షమ యైనవానిభుజవి,క్రమము గదుఁ వెలయు సర్వకార్యక్షమ మై. 223

వ. తేజఃప్రభవంబు లైన యమర్ష దాక్షిణ్య శౌర్య శీఘ్రత్వంబు లనునాలుగు గుణంబులు క్షమావంతునంద వీర్యవంతంబు లగుఁ దొల్లి కశ్యపగీత లైన గాథలయం దీయర్థంబు వినంబడు వినుము వేదంబులు యజ్ఞంబులు శౌచంబు ను సత్యంబును విద్యయు ధర్మువు సచరాచరం బయినజగ మంతయు క్షమ యంద నిలిచినవి తపస్స్వాధ్యాయయజ్ఞకర్తలయు బ్రహ్మవిదులయుం బడయు పుణ్యగతులు క్షమావంతులు వడయుదు రదియునుంగాక కృష్ణద్వైపాయన భీష్మ విదుర కృప ద్రోణ సంజయప్రభృతులు నాయుపశమంబ కీర్తింతు రుప శమహీనుం డయినదుర్యోధనుకారణంబున ధార్తరాష్ట్రుల కెల్లం బ్రళయం బగు ననిన ద్రౌపది వెండియు ని ట్లనియె. 224

మధ్యాక్కర. క్షమయంద చిత్తంబు నిల్పి నిర్గతకల్మషబుద్ధిఁ
గ్రమమున ధర్మువు నంద వర్తిల్లు కరుణాత్మ నిన్ను
నమరంగ ధర్మువు [2]రక్షించుఁ బ్రీతి నని శత్రు లందు
సమబుద్ధి సేయంగఁ జనునె నీకు నజాతశత్రుండ. 225

ఆ. ధర్మదూరు లైనధార్తరాష్ట్రులయం ద, ధర్మ వేమి సేయు ధరణినాథ
నికృతిపరులయందు నికృతి సేయనివారు, వారినికృతిఁ జేసి వధ్యు లండ్రు. 226

క. ఆర్యులకు విహీనతయు న,నార్యుల కున్నతియుఁ జేసి యవినీతుఁడ వై
కార్యము దప్పితి నీకు న,నార్యులు చుట్టములె యార్య [3]లరులె విధాతా.

వ. అని విధాతృని ధర్మువు నాక్షేపించుద్రౌపదిం జూచి ధర్మరా జి ట్లనియె నాస్తి కులయట్లు ధర్మాభిశంకిని వై దైవదూషణంబు సేసెదు శిష్టచరితం బయిన ధర్మంబు [4]నధిక్షేపించు చున్నదుర్మతికిం బ్రాయశ్చిత్తంబు లేదు ధర్మువు దప్పక నిత్యులై జీవించు చున్నమైత్రేయ మార్కండేయ వ్యాస వసిష్ఠ నారదప్రభృతులం బరమయోగధరులం బ్రత్యక్షంబ చూచెదము వీ రెల్ల నన్ను ధర్మపరుం డని మన్నింతు రన్య లన్యాయంబు సేసి రనియు నేనేల ధర్మువు దప్పుదు. 228

క. ధీరమతియుక్తిఁ జేసి వి,చారింపఁగ నిక్కువంబు సర్వజనస్వ
ర్గారోహణసోపానం, బారఁగ ధర్మంబ చూవె యతిరమ్యం బై. 229

వ. తపస్స్వాధ్యాయబ్రహ్మచర్యదానధర్మయజ్ఞంబు లనుపుణ్యకర్మంబు లఫలంబు లగునేని వీని నేల [5]ఋషిగణంబులు సేవింతురు నీజన్మంబును ధృష్టద్యుమ్ను

1 ధర్మసంసిద్ధి యగుఁ. 2 రక్షించుచున్న ... సమబుద్ధిఁ జేసిన నగునె నీకు. 3 లన్యులె చెప్పుమా. 4 శంకించు చున్న; నతిక్రమించు చున్న. 5 దేవర్షిగణంబులు.

జన్మంబును బుణ్యకర్మఫలసద్భావంబునకు నిదర్శనంబులు గావె మఱి పుణ్య ఫలంబులు గలయట్ల పాపఫలంబులును గలవు తొల్లి బ్రహ్మ దనపుత్త్రుల కుం గర్మఫలసద్భావంబు సెప్పె నందుఁ గశ్యపుండు ధర్మప్రబోధనంబునం జేసి పుణ్యఫలప్రాప్తుండయ్యె విధాతృనియోగంబునం బుణ్యపాపఫలంబు సంప్రాప్తంబగు విధాతృనను గ్రహంబుననకాదె పుణ్యకర్మంబులు ప్రవర్తించి [1]మర్త్యులమర్త్యత్వంబును బొందుదు రనిన విని ద్రౌపది యి ట్లనియె. 230

ఆ. [2]కర్మఫలము లేదు కర్మఫలాప్తికిఁ, గారణంబు విధియుఁ గా దనంగ నంత యెఱుక లేనె యార్త నై విధిచెద్ది, కలసి పలికితిం బ్రియంబు దప్పి.

ఆ. వేదశాస్త్రములును విధివిధానములును, నప్రమాణ మనుదు రాత్మకులకుఁ బుణ్యగతులు లేమి భూనాథ యెఱుఁగని, దానఁ గాను ధర్మతత్త్వయుక్తి. 232

వ. తొల్లి నీతిమంతు లయినబ్రాహ్మణులు మదీయజనకునకుం జెప్పంగ వింటి నెఱుక గలవారికిం గర్మంబు గర్తవ్యంబు గర్మరహితు లయి స్థావరంబులయట్లు జనులు జీవింప నేర రల్పఫలంబు నైనను గర్మంబుఁ బ్రవర్తించు చున్నవారిం జూచెదము దైవమానుషంబులు గర్మఫలప్రాప్తికి నిమిత్తంబులు పురుషుండు మనంబున నర్థసిద్ధి నిశ్చయించి కర్మంబునందుఁ గృతోత్సాహుండు గావలయు నట్టివానికి దైవంబు సహాయం బయి కర్మసిద్ధి గావించు. 233

మధ్యాక్కర. తిలలందుఁ దైలంబు గాష్ఠములయందుఁ దిరముగా నగ్ని
గలుగు టెఱిఁగి యుపాయపూర్వమునఁ గడఁగి తత్సిద్ధి
యలయక యుత్సాహవంతుఁడు వడయు న ట్లనుత్సాహ
మొలసి దైవపరుఁ డిది వడయంగను నోపునె యెందు. 234

మధ్యాక్కర. కడు నిమ్ముగా దున్ని బీజములు సల్లి కర్షకుం డున్నఁ
దడయక వర్షంబు గురిసి కావించుఁ దత్ఫలసిద్ధి
నడుమఁ బర్జన్యుఁ డనుగ్రహింపనినాఁ డేమి సేయుఁ
గడఁగి చేయం గలదానిఁ జేయును గాక కర్షకుఁడు. 235

వ. కర్మఫలంబులు దైవమానుషసిద్ధంబు లయిననుం బురుషోత్సాహసముపార్జితం బులయిన నవి సుస్థిరంబు లయి సురక్షితంబు లయి వర్తిల్లు [3]ననీహమానుండయి దైవపరుం డయినవాఁడు నీరిలోనియానపాత్రంబునుంబోలె నవసన్నుం డగుం గావునఁ గర్మఫలసిద్ధి నిశ్చయించి యుత్సాహవంతుండ వయి నీయనుజులపరా క్రమంబునం బరుల జయించి మనయందలియర్థకృశత్వం బపనయింపు మనిన యాజ్ఞసేనివచనంబున కనుగుణంబుగా భీమసేనుండు ధర్మరాజున కి ట్లనియె.

---

1 మహాత్ము లమర్త్యంబుఁ బొంది రనిన. 2 కర్మఫలమునందు; కర్మఫలములందు...విధిచేత, నలసి. 3 నమానుషుం డయి...నావసన్నుం డగు.

—— భీమసేనధర్మరాజుల సంవాదము. ——

మ. పితృపైతామహ మైనరాజ్య [1]మరినిర్భేద్యంబు గాండీవిచే
నతిగుప్తంబు బలారి కైనను నవార్యం బిట్టిద్దాని నీ సుదు
ర్మతి నన్యాయ్యము సేసి నీకుఁ జనునే మర్త్యేశ యుగ్రాటవీ
వ్రతముల్ సల్పుచు ధర్మలేశచరణవ్యాసక్తి నిట్లుండఁగన్. 237

క. ఆమిషము సింహములచే, గోమాయువు గొన్నయట్లు కువలయరాజ్య
శ్రీ మనచేఁ గొని కౌరవుఁ, డే మని తలఁచునొకో బుద్ధి నిష్ఠులుఁ డానున్. 238

క. దుర్మతులను దుర్జనులను, ధర్మస్థితి నోర్వఁ దగునె ధరణీశ్వర దు
ష్కర్ము లగు ధార్తరాష్ట్రుల, పేర్మి [2]యడంగింపఁ గడఁగు పృథుభుజశక్తిన్. 239

వ. ధర్మకామప్రభవం బయి సర్వార్థసాధనం బయినయర్థంబు విడిచి మిత్త్రుల కప్రియంబు నమిత్త్రులకు హర్షంబునుంగా మునివృత్తిం జేకొని ధర్మువు ధర్మువనుచు [3]ధర్మువునందు చిత్తంబు నిలిపి దుర్బలునట్లుండఁ దగునె. 240

ఆ. బాహుబలము మెఱసి పరులసంపదలు సే, కొనఁగ లావు లేనికుత్సితుండు
నియతదుఃఖవృత్తి [4]నిర్వేదపరుఁ డగుఁ, గాక నీకుఁ దగునె కౌరవేంద్ర. 241

చ. నరనుత నీయనుజ్ఞఁ గొని నాఁడ విరోధుల నెల్లఁ బోరిలో
సరభసవృత్తి నుక్కడఁగఁ జంపితిమేని మహోగ్రకాననాం
తరముల నుండ కుండ నతిదారుణదుర్మృగసంగమంబునం
[5]బొరయక యుండఁగా మనకుఁ బోలు నమందమనఃప్రియంబుగన్. 242

క. సమయాతిక్రమభీతిని, తమమాయుతుల మైనమనలఁ గౌరవులు పరా
క్రమహీనులుగాఁ దలఁతురు, సమరోత్సాహంబు విడిచి [6]జడమతి నున్నన్.

తే. తగిలి నిత్యంబు నేకాంతధర్మనిరతుఁ, డగుట యుక్తమె పురుషున కట్టివాని
వెలయధర్మకామంబులువిడుచుఁబ్రాణ,విగతుసుఖదుఃఖములు రెండువిడుచునట్లు.

సీ. ధర్మకామంబులు దఱుఁగంగ నర్థార్థి యగువాఁడు పతితుఁడౌ [7]నర్థసేవ
నర్థార్థముగఁ జేయునతఁ డుగ్రవనములో గోరక్ష సేయునక్కుమతిఁబోలు
నర్థధర్మములకు హానిగాఁ గామార్థి యగునాతఁ డల్పజలాశయమున
జలచరం బెట్టు లజ్జలములతోఁ జెడునట్లు కామంబుతో హానిఁ బొందు

ఆ. నర్థధర్మములు మహాబ్ధిమేఘములట్టు, లుభయమును బరస్పరోదయమ్ము
లిట్లుగాఁ ద్రివర్గ మెఱిఁగి సామ్యమున సే,వించువాఁడు సర్వవిత్తముండు.

వ. భవదాచరితం బైనయీధర్మం బర్థకామంబులక కాదు నీకును నీబాంధవుల

1 మదరినిర్భేద్యంబు. 2 యడంగింపఁ దగదె ; యడంగింపఁ దగును. 3 ధర్మంబునంద .. బుద్ధి నిలిపి దుర్మనుజునట్లు నిర్వేదింప. 4 నిర్వేదహతుఁ డగు. 5 బొరయకయుండఁగాఁగలుగుఁ బొందదు వైరి మనకప్రియం బొగిన్ ; బొరయకయుండఁగాఁ గలుగఁ బోలునె వైరి మనకప్రియం బొగిన్. 6 జవమఱ యున్నన్. 7 ధర్మశీలు... సేయని కుమతిఁ... సౌమ్యమున.

కును [1]బాధాకరంబు దానయజ్ఞసత్పూజలు గావింప నర్థహీనున కశక్యంబు
జగంబులు ధర్మమయంబులు ధర్మువునకు మిక్కిలి యొం డెద్దియు లే దయినను
నర్థార్థంబు గానిధర్మువు క్షత్త్రియుల కయుక్తంబు. 246

ఉ. శత్త్రుల నాజి నోర్చుటయు సర్వభయంబులఁ బొంద కుండఁగా
ధాత్త్రిఁ బరిగ్రహించి యుచితస్థితిఁ గాచుటయుం బ్రియంబుతోఁ
బాత్త్రుల కర్థ మీఁగియును బ్రాహ్మణపూజయుఁ జువ్వె యుత్తమ
క్షత్త్రియధర్మముల్ సుగతికారణముల్ విపులార్థమూలముల్. 247

వ. కేవలధర్మాచరణంబు శత్త్రుజయంబునకు సాధనంబు గాదు [2]నికృతి వలయుఁ
బూర్వభాషిత లైనయసురుల నమరులు నికృతిన కాదె నిర్జించిరి కావున నీవు
సమయధర్మరక్షణవ్రతం బుడిగి శత్త్రువుల జయింప నుద్యోగింపుము. 248

క. జయశీలి వైనసీకుం, బ్రియ మొనరింపంగ నున్నపృథుయశులు ముదా
శ్రయు లగుదురు సృంజయకే, కయయదుపాంచాలురాదిగాఁ గలసుహృదుల్.

తే. మిత్త్రసంపన్నుఁ డైన నమిత్త్రు మిత్త్ర,బలముతోడ భేదించి దోర్బలముఁ జలముఁ
గలిగి దేశబలంబును గాలబలముఁ, గలుగువాని కసాధ్యంబు గలదె యొందు.

తే. బలము గలవానిఁ బలువురు బలవిహీను, లొక్కటైకూడి నిర్జింతు రుత్సహించి
మధువుఁ గొన నుత్సహించినమనుజుఁ బట్టి, కుట్టి నిర్జించుమధుకరకులమునట్లు.

వ. [3]శ్వదృతియందలిదుగ్ధంబునుంబోలె దుర్యోధనురాజ్యంబు దూష్యం బగుటఁ
బౌరజానపదబ్రాహ్మణవరులు నీ కనురక్తు లయి భవద్రాజ్యంబ వలచి యుండు
దురు దీని నేల యొడ సేసెదు సర్వాయుధసనాథం బైనరథం బెక్కి గజపురం
బున కభిముఖుండ వై విజయప్రయాణంబు సేయుము[4]. 252

మ. ప్రణుతక్షాత్త్రగుణంబు విక్రమము దర్పం బేర్పడన్ విక్రమ
క్షణదానం బొనరింపు మీక్షణను విఖ్యాతంబుగా సంగరాం
గణమధ్యంబునఁ జేయు మర్జునబృహద్గాండీవనిర్ముక్తమా
ర్గణధారావళి ధార్తరాష్ట్రకదళీకాంతారవిచ్ఛేదమున్. 253

క. [5]బహురథగజవాహనభట, సహితులు బలవంతు లని విచారింపకు నీ
యహితులు మద్బాహుగదా, నిహతికి మార్కొనఁగఁ బోర నిలువంగలరే.

క. అరివరుల నోర్చి సాగర, పరివృతభూచక్ర మెల్లఁ బాలింపు ప్రజా
పరిపాలనంబుకంటెను, ధరణీశ విశేష మొండు ధర్మువు గలదే. 255

వ. రాజ్యపదస్థుం డైనక్షత్త్రియుండు భూరిదక్షిణంబు లైనయజ్ఞంబుల [6]దేవబ్రాహ్మ
ణులం దృప్తులంజేసి బ్రాహ్మణులకు నగ్రహారంబులు గోసహస్రంబులు నిచ్చి

1 బాధాకరంబు లట్లు గాకుండ దాన...ధర్మువు క్షత్రియుల కుత్తమంబు. 2 నికృతిపరుల యందు నికృతియ వలయుఁ. 3 శునా ద్రాన్నంబునందలి; శ్వద్రాన్నంబునందలి. 4 ఇది విజయ ప్రారంభంబున కవసరంబు. 5 బహువాహసుభటహస్తిక. 6 బ్రాహ్మణవృత్తి నడిపి తృప్తిచేసి.

దురితంబులవలనం బాసి తమోవిముక్తుం డైనచంద్రుండునుంబోలె వెలుంగు
ననిన భీమసేనునకు ధర్మరాజి ట్లనియె. 256

ఉ. నీవచనంబు ధర్మ్యము వినీతము [1]నీతియుతంబు నిష్టసి
ద్ధ్యావహ మత్యుదార మిది యైనను నిష్డు దలంపఁగా విచా
రావసరాప్తికిన్ విషయ మైనది కార్యఫలంబు లెల్ల స
ద్భావమునన్ విచారసులభంబుల యండ్రు విచారపారగుల్. 257

క. వనమునఁ బండ్రెం డేండ్లును, జనపదమున నెఱుఁగ కుండ సరి నొకవర్షం
బును [2]జలుపఁ బూని సత్యము, దనరఁగఁ జేసితిఁ బ్రతిజ్ఞ దగ వృద్ధసభన్. 258

చ. అలఘుగుణంబులం దధికుఁ డైనమహాత్ముఁడు [3]రాగకోపమూ
యలఁ బడి యక్షమావివశుఁ డై యచిరాంసులతావిలాసచం
చల మగులక్ష్మి కాసపడి సత్యము ధర్మువుఁ దప్పి సత్సభా
వలిఁ దగువారియొద్దఁ దగువాఁ డయి సన్నిధి నుండ నేర్చునే. 259

వ. ఏ నెట్లును సత్యసమయం బతిక్రమింప నోప [4]శుభోదయకాలంబుఁ బ్రతీక్షించి
యుండుము రాజ్యంబులుఁ బుత్త్రులును ధనంబును యశంబును సత్యంబునకు
సమంబులు గా వనిన భీమసేనుం డి ట్లనియె. 260

ఆ. అంతకుండు జనుల కాసన్నుఁ డై యుండ, నిమిషమాత్ర మేని నిశ్చయింపఁ
దగనిజీవనంబు దద్ద సుస్థిరముగాఁ, జేసి కార్య మెడయుఁ జేయఁ దగునె. 261

వ. శరీరికి మరణంబు నియతంబు మరణంబునకు ముందర వైరంబు దీర్పనివాని
జన్మంబు నిరర్థకంబు సకలరాజసమక్షంబునం బరులచేత నట్లు మనపడినపరి
భవంబునకుం బ్రతీకారంబు సేయునంతకు రేయునుం బగలును నాహృద
యంబు దపించుచుండు నాకంటె నర్జుననకులసహదేవులుం గుంతీదేవియు
నంతస్తాపంబున నెంతయు సంతప్తు లగుచున్నవారు. 262

క. వీరలదుఃఖము దీర్పక, [5]క్రూరనికారు లగురిపులకును ముదముగ ను
గ్రారణ్యముల్లో ధర్మువుఁ, గారుణ్యముఁ దాల్చి యునికి కార్యమె నీకున్. 263

వ. ఇది బ్రాహ్మణధర్మంబుగాని క్షత్త్రియధర్మంబు గాదు మనుప్రణీతంబు లైనరాజ
ధర్మంబులు నీయెఱుంగనియవి లేవు [6]శత్త్రుసంహారంబు సేయనినాఁ డత్యంత
హానియగు నట్లుం గాక. 264

తే. వనమునందుఁ బండ్రెండుసంవత్సరంబు, లుండ నేర్చితి మేనియు నొరులెఱుంగ
[7]కుండ నజ్ఞాతచర్యయం దొక్కదివసు, మైన నుండంగ నేర మె ట్లనిన వినుము.

---

1 నీతియుతం బభీష్టసి, ద్ధ్యావహ...నీవు దలంపఁగా...రావసరోక్తికిన్ విషమ మై. 2 జరు పఁ బూని. 3 రాగరోషమూ...యక్షమా విదశుఁ డై . సంచల యగు...సజ్జనుఁ డుండ. 4 సుఖోద యకాలంబుఁ. 5 క్రూరాకారు లగు రిపులకును ముదముగ ను...మనకున్. 6 శత్త్రుసంహారనిరసనం బున ; శత్త్రువర్ధనంబున నత్యంతహాని. 7 కుండ నజ్ఞాతవత్సర మొక్కదివస...మెట్లయిన మనము.

వ. ఆబాలవృద్ధప్రసిద్ధుండ వై పార్థివసూర్యుండ వైననిన్నును సింహసదృశు లైన నీతమ్ములను నెఱుఁగనివారు లేరు మనగూఢభావంబు మేమునిగూఢభావంబు నుంబోలె నఘటమానం బిట్లేని నివ్వనవాసక్లేశం బెన్నఁడును మనకుఁ బాయ నేరదు మన మిప్పు డివ్వనమునఁ బదుమూఁడుమాసంబులు సలిపితిమి సంవత్సర ప్రతినిధిగా మాసంబులు సేసికొనుట యెందునుం గలయదియ దీన ధర్మ విరోధంబు లేదు విజయారంభంబున కిది యవసరం బనిన భీమసేనుపలుకులు విని [1]నిశ్వాసవ్యాకులితముఖుం డై పెద్దయుంబ్రొద్దు చింతించి ధర్మరా జి ట్లనియె.

క. క్రమమునఁ బౌండిత్య పరాక్రమ[2]గర్వములందుఁ గడుఁ బ్రగల్భుండవు మ
ధ్యమ నీచెప్పినయది కార్యమ యయినను ధీరబుద్ధి వై విను మనఘా. 267

వ. [3]అల్పీయం బైనకార్యంబు సాహసారబ్ధం బైనను దోషంబు లే దిది మహాకార్యంబు సాహసక్రియాసాధ్యంబు గాదు సువిచారితం బై సిద్ధిం బొందు విచారపూర్వారబ్ధకార్యంబునకు దైవంబును ననుకూలం బగుం గావున నిమ్ముగా విచారింప వలయు. 268

సీ. శూరులు[4]ధృతరాష్ట్రసుతులు దుర్యోధనాదులు దురాధర్షులం దొఱును మనకు
నాతతాయులు మఱి యంగభూవిభుఁడును భూరిశ్రవుఁడు మద్రభూమిపతియు
నాదిగాఁ గలవీరు లవిజేయవిక్రము లొలసి తత్సుహృదు లై యున్నవారు
మనచేత జితు లైననునుజేశు లెల్లను జని సుయోధనుచేత సత్కరింపఁ

ఆ. బడి కడంగి వానిప్రస్తవంబున నాజి, వేచి ప్రాణములను విడువ నున్న
వారు వార లెల్ల వసుధఁ బ్రసిద్ధులు, వినఁగ నస్త్రశస్త్రవిద్యలందు. 269

క. వినవయ్య కర్ణుగర్వం, బని నాతఁ డభేద్యకవచుఁ డగుటయు విలునే
ర్పున నతనిబాహువిక్రమ, మును దలఁచిననాఁడు గన్ను మూయదు నాకున్. 270

వ. మఱియు భీష్మద్రోణకృపాచార్యులు సము లయ్యును వారియొద్దన యున్నవారు వార లపారదివ్యాస్త్రవిశారదులు వారల నోర్చికాని దుర్యోధను నిర్జింపం బోల దని విచారించుసమయంబున. 271

కృష్ణద్వైపాయనుఁడు ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చుట.

క. వారలపుణ్యోదయమున, వారిజభవనిభుఁడు లోకవంద్యుఁడు వచ్చెం
బారాశర్యుఁడు ధర్మశరీరుఁడు [5]గృష్ణాజినోత్తరీయుఁడు ప్రీతిన్. 272

వ ఇట్లు వచ్చి పరమభక్తిపరు లైనపాండవులచేతం బూజితుం డై కృష్ణద్వైపాయనుండు ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 273

1 నిశ్వాసవ్యాకులితమానసుం డై ముఖంబున విషణ్ణంబుఁ దోఁపఁ జిన్నంబోయి పెద్దయుం. 2 గుణసంపదలఁ గడుఁ. 3 అల్పోపాయం. 4 ధృతరాష్ట్రసుతులు సుయోధనాదులు దర్దరిపుల యందఱును మనకు ; ధృతరాష్ట్రసుతులు సుయోధనాదులు దురాధర్షు లుద్ధరులు మనకు, నాపగేయుండును నంగరాజును. 5 గృష్ణాజినోత్తరీయుం డంతఁ.

క. వీరు లగుభీష్మకుంభజ, శారద్వతకర్ణు లమితసత్త్వులు వారిం
 బోర వధియించు టెంతయు, భారం బని యున్ననీదు[1]భర మెఱిఁగి మదిన్.

ఆ. దాని నపనయింపఁగా [2]నిప్డు వచ్చితి, నధికయోగలబ్ధ మతిరహస్య
 మీవిశేషవిద్య సేవింపఁగాఁ బార్థుఁ, బనుపు మితఁడు దీనఁ బడయు సిద్ధి. 275

వ. అని ధర్మతనయు నేకాంతప్రదేశంబునకుం దోడ్కొని చని సత్యవతీసుతుండు విధిదృష్టవిధానంబునం బ్రతిస్మృతి యనువిద్య నుపదేశించి దీనిశక్తి నర్జునుం డధిక తపోవీర్యవిభవుం డై యింద్రయమవరుణకుబేరాదిదేవతలను నీశ్వరునిఁ బ్రత్యక్షంబు సేసికొని వారలవలన దివ్యాస్త్రంబులు వడసి శత్రువుల జయించు మఱి యివ్వనంబు భవచ్చిరనివాసంబునం జేసి విరళఫలకుసుమపాదపం బై మృగకులోపరోధియై యొప్పకున్న యది యొక్కచోటన పెద్దకాలం బునికి యెవ్వరికిం బ్రీతిజననంబు గాదు కావున నొండువనంబున కరుగునది యని చెప్పి యమ్ముని వరుం డరిగినఁ దద్వాక్యముగితు లై ద్వైతవనంబు వాసి పాండవులు బ్రాహ్మణవరులతోన కామ్యకవనంబున కరిగి సరస్వతీతీరంబునందు నివాసంబు సేసి కొం డొకకాలం బుండ నొక్కనాఁ డజాతశత్రుం డర్జునుఁ జూచి యి ట్లనియె. 276

క. సాధితశాత్రవు లగుభీ, ష్మాదులయం దధిగతాశ్రయం బయ్యెఁ [3]జతుర్ణ
 పాదం బగు చున్నధను, ర్వేదము బ్రాహ్మణులయందు వేదముపోలెన్. 277

వ. [4]అయ్యది మహనీయం బయి దివ్యమంత్రకలితం బయి వారలకు సన్నిహితం బగుఁ గావున. 278

క. వారలు దుర్యోధనుచే, నారాధితు [5]లిష్టసత్క్రియలు సల్ప రణ
 ప్రారంభ మయిన నెదిరెదు, వారు పరాక్రాంతు లై యవశ్యము మనతోన్. 279

వ. దివ్యాస్త్రవిదు లైనవారల నోర్చునట్టియుపాయంబు కృష్ణద్వైపాయనుండు ప్రసాదించి చెప్పె నీవిద్య నీవు ప్రతిగ్రహించి కవచకార్ముకప్రాసఖడ్గధరుండ వై యన్యుల కజేయుండ వై యుత్తరదిక్కున కరిగి తపోయోగబలంబున నింద్రుఁ బ్రత్యక్షంబు సేయుము తొల్లి వృత్రునకు వెఱచి వేల్పులు తమయాయుధంబులు నింద్రునందు సమర్పించి రవి యెల్ల నీకుఁ దత్ప్రసాదంబున నగు మఱి యింద్రునుపదేశంబున నీశ్వరు నారాధించి తదనుగ్రహంబున నిష్టసిద్ధి వడయు మిది వేదవ్యాసునుపదేశం బని 280

క. [6]ధృతినియమవ్రతునకు దీక్షితునకుఁ బార్థునకు విగతకిల్బిషునకు ధ
 ర్మతనూజుఁడు ప్రీతిఁ బ్రతి, స్మృతి నుపదేశించెఁ దా నమిత్రజిగీషన్. 281

వ. అర్జునుండును నయ్యోగవిద్యాగ్రహణప్రభావంబున నధికతేజోమూర్తి యై

---

1 భయ మెఱిఁగి. 2 నిట వచ్చితి. 3 జతుష్పాదం. 4 అయ్యది కలితంబయి వశీకృతంబయి (ఈవచనము కొన్నిప్రతులలో కానఁబడదు). 5 లిష్టసత్క్రియల సత్వరణ; లిష్టసత్క్రియల నల్పరణ, ప్రారంభ మైన నెదిరెదు, వారపరాక్రాంతులయి యవశ్యము పోరఁగ. 6 ధృతినియత..., దీక్షిక్ష...దా నమిత్రజిఘాంసన్; వగ నమిత్రజిగీషన్.

దివ్యాస్త్రలాభార్థం బగ్రజుచేత ననుజ్ఞాతుం డై విధివిహితహోమసంతర్పితవీతి
హోత్రుండును బ్రాహ్మణకృతస్వస్త్యయనుండును నై ధౌమ్యాదిమహీసురవరు
లను భ్రాతృవరులను వీడ్కొని తపంబునకరుగ సమకట్టిన. 282

సీ. ఆతని గాండీవహస్తు నక్షయబాణతూణీరయుగళు నుత్తుంగభుజునిఁ
[1]గనకవర్మావృతఘనతరతనుఁ జూచి పొంగి యంతర్హితభూతములును
బ్రాహ్మణప్రవరులుఁ బార్థునిమనమునఁ దలఁచినయర్థంబు దడయ కిష్ట
సంసిద్ధి యయ్యెడు సర్వవిఘ్నములును శాంతిఁ బొందెడు మని సంతసమునఁ

ఆ. బలికి రంతఁ దరుణి పాంచాలి బీభత్సుఁ, గడకు నరుగు దెంచి కమలనేత్ర
యరిజయార్థ మరుగు నాతనియుత్సాహ, మెఱిఁగి యిట్టు లనియె నిందువదన.

క. [2]అవమానాసహ మగునీ, యవమక్షత్త్రియకులంబు నం దిం కిట పు
ట్టువు గా కుండెడు సత్తమ, మవు బ్రాహ్మణకులమునంద యయ్యెడు నాకున్.

చ. అరికృతదుష్పరాభవమహార్ణవమగ్నుల మమ్ము నందఱం
గరుణ సముద్ధరింపుము జగన్నుత యన్యులు పూనఁ గాని యీ
భరము వహింపఁ బూనిన యపార[3]గుణాన్వితు నిన్ను దిక్కులున్
ధరణియు సోముఁడున్ నభము ధాత్రియు గాడ్పును గాచు చుండెడున్. 285

వ. అని దీవించి పాంచాలరాజపుత్త్రి దనస్నేహాలాలసవిలోలాపాంగవిలోకనం
బులం బార్థుఁ [4]బరిగృహీతపాథేయుం జేయుచుఁ దద్వియోగతరళం బైనహృ
దయం బెట్టకేనియు నొక్కింత నేసికొని యుండె మఱి పార్థుండునుం బూర్వో
త్తరదిశాభిముఖుం డై యొక్కరుండ యరిగి యైంద్రయోగశక్తి నిఖిలభూతదు
ర్నిరీక్ష్యుం డగుచు హిమశైలగంధమాదనంబుల నతిక్రమించి. 286

ఉ. వీరుఁడు యోగవిద్యయును విల్లును దోడుగ నింద్రకీల మన్
[5]భూరినగంబుపైఁ గడఁగి పోవఁగఁ బోయినఁ బోవ కుండు ము
గ్రారివిభేది నీ వనుమహామధురధ్వని వించె వానికిన్
బోరన నంతరిక్షమునఁ బొల్చె నిరంతరపుష్పవృష్టియున్. 287

వ. దానికి విస్మయం బంది చనువాఁడు ముందట నొక్కవృక్షమూలంబున నున్నవృ
ద్ధబ్రాహ్మణు బ్రహ్మతేజోధికు నవిరతయమనియమకృశీభూతశరీరుం గని నమస్క
రించి తత్సమీపంబున విశ్రమించియున్న నప్పార్థుంజూచి బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె.

క. ఎందుండి వచ్చి [6]తయ్యె య,నిందితతేజుఁడవు ధర్మనియతుండవు నీ
కిం దుండ నేల సిద్ధిం, బొందితి చేకొను మభీష్టభూరిఫలంబుల్. 289

క. ఇది శాంతతపస్వుల కాస్పద మిందుఁ గృపాణకవచ బాణాసనసం

1 గనకవర్మావృతు ఘనతేజుఁ గనుఁగొని...బార్థ నీమనమున...సంసిద్ధిఁ బొందెడు. 2 అవ
మానము వొందెడినీ, యవమ. 3 గుణోన్నతు. 4 బరిగృహీత సంతోషామృతపాథేయుం.
5 భూరినగంబునన్ నడచి...వీచె వానికిన్. 6 తన్న...పుణ్యఫలంబుల్.

పద దాల్చి యుండ నేటికి, విదితక్షత్త్రియకులుండ వే నీ వనఘా. 290

వ. వీతహర్షక్రోధు లైనబ్రాహ్మణు లుండెడుపుణ్యనివాసంబున నాయుధంబులు ధరియించి యుండ వలవదు వీని విడువు మని [1]నిషేధించిన నవ్విప్రుప్రవచనంబుల కు సంచలింపక యున్నయాతనిధైర్యంబునకు మెచ్చి సహస్రాక్షుండు నిజరూ పంబుఁ జూపి యతని కి ట్లనియె. 291

ఆ. ఇష్ట మైనవరము లిచ్చెదఁ బ్రీతితో, వేఁడు మనిన నమరవిభున కపుడు
గరముభక్తి మ్రొక్కి కరములు మొగిచి యి,ట్లనియెఁ బురుషవృషభుఁ డర్జునుండు.

వ. దేవా నా కిష్టం బైనవరంబు భవత్ప్రసాదంబున దివ్యాస్త్రలాభం బనిన నది యేమిగహనంబు దానిన యిచ్చెదఁ బుణ్యలోకంబులు దేవత్వంబును సర్వకా మంబులు వేఁడు మనిన నర్జునుం డి ట్లనియె. 293

సీ. దివిజాధినాథ నా కవి యెల్ల నేటికిఁ బరమాస్త్రలాభంబ కర మభీష్ట
మరులు సేసినమహాపరిభవక్లేశంబు వాపంగ నోపక యేపు టడవి
నురుదుఃఖితుల సహోదరుల నందఱఁ బెట్టి చను దెంచి మిన్నక చనిన నన్నుఁ
దగువారు జగములోఁ దెగడరే నా వుడు సుతునకుఁ బ్రీతుఁ డై శతమఖుండు

ఆ. గరుణ నిట్టు లనియెఁ బరమాస్త్రలాభంబు, నీకు నిష్ట మేని లోకవంద్యు
గరళకంఠు నీశుఁ బరముఁ బ్రసన్నుఁగా, వేగ చేయు మధికయోగశక్తి. 294

వ. అట్లేని నిఖిలలోకపాలసహితుం డై యీశ్వరుండు నీయభిమతం బొనరించు నని సహస్రలోచనుండు లోచనాగోచరుం డైన నర్జునుండును దద్వచనంబున సమా హితచిత్తుం డై హిమశైలశిఖరంబున కరిగి వివిధకుసుమఫలవృక్షంబులను విమల నిర్ఝరజలంబులను గమలకుముదకల్హారకలహంసనంకులపంకజాకరంబులను ర మ్యం బైనతపోవనంబునందుఁ బరమేశ్వరు నుద్దేశించి తపంబు సేయం దొడంగిన.

క. సురదుందుభినాదంబులు, సురపాదపసంభవప్రసూనసుగంధో
[2]త్కరవాహితపవనము వి,స్తరిల్లె నాతనికి హృదయసమ్మద మెసఁగన్. 296

వ. అందు మనోవాక్కాయకర్మనియతుం డై పరమేశ్వరుం దనచిత్తంబున నిలిపి నిరంతరత్రిరాత్రోపవాసంబుల నొక్కమాసంబుఁ జలిపి ద్విగుణితత్రిరాత్రోప వాసంబుల రెండవమాసంబుఁ జలిపి పక్షోపవాసంబుల మూఁడవమాసంబు సలిపి యూర్ధ్వబాహుం డై యేకపాదాంగుష్ఠాగ్రంబున నిలిచి వాయుభోజ నంబు సేయుచు నాలవమాసంబు సలిపి యి ట్లతిఘోరతపంబు సేయు చున్న యర్జునుంజూచి యందలిబుషులు విస్మయంబంది యీశ్వరుపాలికిం జని యిట్లనిరి.

ఉ. భూరిబలుండు పాండవుఁ డపూర్వతపం బొనరించుటం దదీ
యోరుతపఃప్రభావ[3]దహనోత్థితధూమచయంబు లంబుదా

---

1 నిషేధించిన నవి విఘ్నువచనంబులని చలింపక ; బోధించిన విఘ్నవచనం. 2 త్కరవాహి పవనములు వి,స్తరిల్లె; త్తరవాసితపవనము వి,స్తరిల్లె. 3 దహనోద్గత ధూమచయం.

కారము లై వనాంతరము గప్పె జగత్త్రయనాథ తత్తపో
భారము సర్వజీవున కపారభయావహ మద్భుతం బిలన్. 298
వ. ఆతనియభిమతంబుఁ బ్రసాదించి, తత్తపోభారంబు వారింపు మనిన వారలపలు
కులు విని పరమేశ్వరుండు దరహాసితవదనుం డగుచు వానియభిప్రాయం బే
నెఱుంగుదు నిష్టవరప్రసాదంబున వానికి మనఃప్రియంబుఁ జేసెద మీరు మీ
యాశ్రమంబుల కరిగి సుఖం బుండుం డని యప్పుడు. 299

ఈశ్వరుండు గిరాతవేషంబున నర్జునునొద్దకు వచ్చుట.

సీ. కాంచనావర్ణాపఘనుఁ డై మహోన్నత కార్ముకహస్తుఁ డై కాలకంఠుఁ
డెఱుకురా జయ్యె నద్రీంద్రతనూజయు వనచరీభావంబు వఱలఁ దాల్చెఁ
గులువచేతులు మిడిగ్రుడ్లునుగడుకొన్న [1]తఱటులు మఱిచెంచుఁదలలు నమరఁ
దడవిండ్లు సేపట్టి తడయక యెఱుకు లై యార్చుచు భూతమ్ము లాత్మసతుల
తే. నెఱుకుసతులఁ గావించి యయ్యెఱుకురాజు
ముందటం బక్కియల నొక్కమొగిన నిలిచి
రంత వేఁటనెపంబున నంధకారి
గదలెఁ దద్వన మెల్ల గ్రక్కదలు చుండ. 300
చ. అలుగుల మ్రందియందులమృగావలియుఁ విహగంబులుఁ భయా
కులగతిఁ బొంది మూఁగలును గుంటులుఁ జీకులు నైనయట్టు లై
యులియక యున్నచో నడఁగి యుండఁ గిరాతబలంబుతోడఁ బిం
గలనయనుం డుమేశ్వరుఁడు గవ్వడి డాయఁగ వచ్చెఁ జెచ్చెరన్. 301
వ. అంత నీశ్వరచోదితుం డయి మూకుం డనుదైత్యుండు సూకరం బై భీకరా
కారంబున బీభత్సు వధియింప సమకట్టి పయిం బఱతెంచిన. 302
క. అనఘుండు దాని దవ్వులఁ, గని ఘనుఁ డయి పాండవుండు గాండీవగుణ
ధ్వని సేయుచు డాసినఁ బెల్చన యేయఁ గడంగి నిలిచె సంరంభమునన్. 303
వ. అదియును క్షణంబ యేసినయమ్మునుంబోలె నతివేగంబున దానాసన్నం బైనదా
ని నేయ కేయకు మని యెఱుకురాజు వారించినను వానివచనం బాదరింపక.
చ. పటువిశిఖంబునం ద్రిదశపాలతనూజుఁడు పంది నేసె ము
న్నట పరమేశ్వరుండును రయంబున దానిన యేసె నిట్టు లొ
[2]క్కొట్టఁ బడియె హరార్జునుల ఘోరశరంబులు పందిపైఁ గుభృ
త్తటముపయిఁ బడిం బడు నుదగ్రమహాశనులట్ల మ్రోయుచున్. 305
క. హరుశరమును నరుశరమును, సరి నిరుపక్కియలు [3]దాఁకి జప మఱి శరసం
భరమునఁ దిరిగె వరాహము, శరనిధిమథనమునఁ దిరుగు శైలముపోలెన్. 306

1 యంఁడ్లును మఱిచెంచుఁ (చుంచు) (చింకి) దరదుల(తలలు) (దరదుల) జడచుంచు (యంచు) దలలు నొప్ప, తలవల్లు. 2 క్కట వడియెఁ... గాఢశరంబులు. 3 గాలిన్న.

వ. ఇ ట్లిద్దఱచేత శరవిద్ధుం డై మూకదైత్యుండు సూకరరూపంబు విడిచి నిజరూపం బుతోడ నదృశ్యుం డయ్యె నంత నర్జునుండు విస్మితుం డై ముందట నత్యున్నత చాపధరు మేరుశిఖరాకారు నపారకిరాతసేనాసమేతు నభినవయౌవనవనచరీ సహస్రపరివృతు నొక్కపురుషుం గని నీ వెవ్వండవు మనుష్యగోచరంబు గాని యివ్వనంబునఁ బ్రియవనితానుగతుండ వయి యేల క్రుమ్మరియెదు వఱి నా యేసినమృగంబు నేసి మృగయాధర్మవిరోధం బేల చేసితి నిన్ను నిప్పుడ నానిశిత బాణజాలంబులపాలు సేసెద ననిన నగుచు నాతనికి నయ్యెఱుకురా జి ట్లనియె

ఆ. ఏను నామృగంబు నేసితి నది మదీ, యాస్త్రనిహత మయ్యె [1]నవికలముగఁ
జనునె నీకు లేనిశౌర్యసంపదఁ జెప్పి, [2]కొనఁగ మదము వలుకఁ గుజనునట్లు.

క. [3]పలుకుల నొప్పదు వీరము, గలవేని రణంబు సేయఁ గడఁగుము నీదో
ర్బల మిప్పుడ యుడిపెద నని, తలరక యేయుచుఁ బినాకి తాఁకెఁ గిరీటిన్ 309

వ. అంత. 310

చ. ప్రతిబలదర్పభంజనుఁడు పార్థుఁడు దారుణబాణవర్ష ము
న్నతి నతివీరుఁ డై కురిసినం బరముండు మహాంబువృష్టిఁ బ
ర్వతము [4]గ్రహించునట్లు బలవంతుఁడు దాని గ్రహించి పోర న
క్షతతనుఁ డయ్యె వాని నతిగర్వితుఁ బార్థుఁడు సూచి యాత్మలోన్. 311

చ. ఇతఁడు సురేంద్రుఁ డొండెఁ బరమేశ్వరుఁ డొండె దినేశుఁ డొండెఁ గా
కతులబలప్రభావయుతుఁ డన్యుఁడు గాఁ డొరుఁ డైన మద్భుజా
వితతధనుర్విముక్తశరవేగము పోర సహించి యిట్టు ల
క్షతుఁడు నమూర్ఛితుండు నయి కంపముఁ బొందక యుండ నేర్చునే. 312

వ. నాయేసినయపారదుర్వారనారాచంబు లవివేకియందుఁ బ్రయుక్తంబు లయిన సుభాషితంబులుంబోలె వీనియందు నిష్ఫలంబు లగు చున్నయవి. 313

ఆ. ఎఱుకు నన్ను నుఱక యేసిన[5]శరములు, నెఱకులాడి నాకు నిశితదివ్య
విశిఖతతులయట్లు వేదన గావించు, టిది యపూర్వ మీతఁ డెవ్వఁ డొకొ.

వ. ఇప్పర్వతంబు దైవనివాసంబు గావున నితండు కిరాతరూపప్రచ్ఛన్నుం డైనయొ య్యేనియొక్క దివ్యపురుషుండు గావలయు నని యశనికల్పంబు లయినదివ్యశరం బు లయ్యెఱుకుపయి నేసి యర్జునుం డక్షయబాణంబు లైనతనతూణీరమ్ములయం దమ్ములు గానక ఖాండవదహనంబునాఁ డగ్ని దేవుండు నా కిచ్చిన యక్షయ శరధు లిప్పుడు యుగాంతకాలరిక్తంబు లైనశరధులుంబోలె నున్నయవి యిది యేమియద్భుతంబొ యనుచు నలిగి గాండీవం బెత్తికొని యెఱుకుపయిం బఱచి.

---

1 నది నెపముగఁ; నది నెపమునఁ; నదరిననుమఁ. 2 కొనుచు. 3 పలుకులు సెప్పక వీరము, గల దేని రణ...దాఁకెం జెలువగ. 4 గ్రసించునట్లు...గ్రసించి పోర...వాని నవికంపితుఁ బార్థుఁడు. 5 ములుకులు... వేదన గావిరిచె, నిది యపూర్వ.

క. అపహృతగాండీవుఁడు నై, యపరిమితక్రోధహృదయుఁ డన్నరుఁడు పరం
తపుఁ డెలుకుమస్తకంబునఁ, గృపాణపాతంబుఁ జేసెఁ [1]గిట్టి కడంకన్. 316

క. అదియు వృథ యైనఁ బార్థుఁడు, వదలక వృక్షముల రాలవైచెను రణదు
ర్మదు వనచరు నవి యెల్లం, దదంగములఁ దాఁగె నద్భుతంబుగ నంతన్. 317

క. హరుఁ బెనఁగి పట్టుకొని భీ, కరబలుఁ డర్జునుఁడు ముష్టిఘాతంబుల సం
గర మొనరించెను వనచర, వరు లాతనిశౌర్యగౌరవముఁ [2]బొగడి రెదన్. 318

క. తనదివ్యగాత్రమున నర్జును గాత్రనిపీడఁ జేసె శూలధరుం డం
తన మూర్ఛవోయి పీడిత, తనుఁ డై పార్థుండు ధరణితలమునఁ బడియెన్. 319

వ. అంత. 320

చ. వరదుఁడు పార్థశౌర్యవిభవంబున కాతని[3]ధైర్యవృత్తి క
ద్దరుదుగ మెచ్చి సన్నిహితుఁ డయ్యె జటామకుటేందురేఖయుం
గరమున శూలముం గరళకాలగళంబు బృహద్గజాజినాం
బరముఁ దృతీయలోచనముఁ బన్నగహారము నొప్పు చుండఁగన్. 321

వ. ఇట్లు విరూపాక్షుండు నిజరూపంబుతో నర్జునునకు సన్నిహితుం డై అర్జునా క్షత్రియు లొరు లెవ్వరు నీయట్టిశౌర్యధైర్యవంతులు లేరు నీతపఃశౌర్యగుణంబులకు మెచ్చితి నీకోర్కి సఫలంబు సేసెద సదేవాసురమానుషం బైనజగం బంతయు నీవ జయింతు నాస్వరూపంబు సూడు మని దివ్యదృష్టి యిచ్చినం జూచి పార్థుండు గృతార్థుం డయి దండప్రణామంబు సేసి. 322

క. వరదు సురాసురవందితుఁ, గరుణాకరు హరుఁ బినాకకరుఁ గరిచర్మాం
[4]బరు శంకరు గిరిజాసుం,దరు ని ట్లని సంస్తుతించెఁ దద్దయుభక్తిన్. 323

—అర్జునుఁడు పరమేశ్వరుని స్తోత్రము సేయుట.—

దండకము. శ్రీకంఠ లోకేశ లోకోద్భవస్థానసంహారకారీ మురారిప్రియా చంద్రధారీ మహేంద్రాదిబృందారకానందసందోహసంధాయిపుణ్యస్వరూపా విరూపాక్ష దక్షాధ్వరధ్వంసకా దేవ నీదైనతత్త్వంబు భేదించి బుద్ధిం బ్రధానంబు గర్మంబు విజ్ఞాన మధ్యాత్మయోగంబు సర్వక్రియాకారణం బంచు నానాప్రకారంబులం బుద్ధిమంతుల్ విచారించుచుం నిన్ను భావింతు రీశానసర్వేశ్వరా శర్వసర్వజ్ఞసర్వాత్మకా నిర్వికల్పప్రభావా భవానీపతీ నీవులోకత్రయీవర్తనంబుం మహీవాయుఖాత్మాగ్నిసోమార్కతోయంబులం జేసి కావించి సంసారచక్రక్రియాయంత్రవాహుండ వై తాదిదేవా మహాదేవ నిత్యంబు నత్యంత యోగస్థితిం నిర్మలజ్ఞానదీపప్రభాజాలవిధ్వస్తనిస్సారసంసారమాయాంధకారుల్

---

1 గినిసి కడంకన్. 2 పొగడంగన్. 3 ధైర్యవృత్తికిం దరుదుగ. 4 బరు గిరిశేశ్వరుఁ బన్నగ, ధరు నిట్లని ; బరు నీశ్వరు గిరిజాసుం, దరు నిట్లని ప్రస్తుతించె.

జితక్రోధరాగాదిదోషుల్ యతాత్ముల్ యతీంద్రుల్ భవత్పాదపంకేరుహ
ధ్యానడిండీరథారానుభూతిన్ సదాతృప్తులై నిత్యులై రవ్యయాభవ్యసేవ్యాభ
వాభర్గభట్టారకా భార్గవాగస్త్యకృత్స్నాదినానామునిస్తోత్రదత్తావధానాలలాటే
క్షణోగ్రాగ్నిభస్మీకృతానంగభస్మానులిప్తాంగగంగాధరా నీప్రసాదంబునన్ సర్వ
గీర్వాణగంధర్వులున్ సిద్ధసాధ్యోరగేంద్రాసురేంద్రాదులున్ శాశ్వతైశ్వర్య
సంప్రాప్తులైరీశ్వరా విశ్వకర్తా సురాధ్యర్చితా నాకు నభ్యర్థితంబుల్ ప్రసా
దింపు కారుణ్యమూర్తీ త్రిలోకైకనాథా నమస్తే నమస్తే నమః. 324

వ. అని యిట్లు స్తుతియించి కృతాంజలి యై కిరీటి వెండియు ని ట్లనియె. 325

క. [1]ఎఱుకని యెఱుఁగక నీకున్; మఱువ నెదిరితిని దీని మఱవుము నన్నుం
గఱకంఠా క్షమియింపుము, నెఱి నెవ్వరి కెఱుఁగ నగునె నీచరితంబుల్. 326

వ. అనినయప్పార్థుం గరుణారసప్రీతివిస్తారితవిలోకనామృతమ్మున సంతర్పితుం జేసి
నగుచు నీశ్వరుండు వానిచేయి వట్టుకొని ధనంజయా నీచేసినవ్యతిక్రమంబు
క్షమియించితి నతిమానుషం బైననీపరాక్రమంబునకు మెచ్చితిఁ బూర్వజన్మం
బున నీవు నరుం డనుదేవర్షివి నారాయణసఖుండవు నరనారాయణు లనంగా
మీ రిద్దఱు బదరీవనంబున ననేకాయుతవర్షమ్ములు తపమ్ముఁ జేసినమహావీర్యవం
తులరు మీ తేజంబున జగమ్ములు రక్షితమ్ము లగుచున్నయవి యిగ్గాండీవమ్ము
దొల్లియు నీయుదియ దీనఁ జేసి శక్రాభిషేకమ్మునాఁ డసురుల జయించి తది
యిప్పు డక్షయశరధులతోడ మదీయమాయాగ్రస్తం బయ్యె నీగాండీవమ్మును
నక్షయశరధులు నీ కిచ్చితిం గొను మింక నీకిష్టం బైనవరమ్ము వేఁడు మిచ్చెద
ననిన నర్జునుం డి ట్లనియె. 327

క. త్ర్యంబక నాకు నభీష్టవ,రంబుఁ బ్రసాదించెదేని రౌద్రము దివ్యా
స్త్రం బనఁ బరఁగినపాశుప,తంబుఁ బ్రసాదింపు మిందుధర దయతోడన్. 328

వ. ఇదియును బ్రహ్మశిరం బనువస్త్రంబును యుగాంతకాలంబునందుఁ బ్రయుక్త
మ్మైలె జగత్సంహారమ్ము సేయు దీనివలన నభిమంత్రితమ్మైలె యనేకశతసహస్ర
సంఖ్యలశూలంబులు గదలు నాశీవిషంబులయట్టియమ్ములు నుద్భవిల్లునని విందు
నీకారుణ్యమ్మున దీనిం బడసి దైత్యదానవయక్షరాక్షసపిశాచోరగమ్ముల నతివీరు
లైనభీష్మద్రోణాదులను జయింతు సహజకుండలుం డైనకర్ణుని వధియింతు
ననిన నీశ్వరుండునుం గరుణించి విశుద్ధాత్ముం డైనపార్థునకు మంత్రధ్యానజపహో
మపూర్వకంబుగా సంధానమోక్షణసంహారసహితంబుగాఁ బాశుపతాస్త్రం
బిచ్చి దీనికి నసాధ్యం బెద్దియును లే దల్పులయందుఁ బ్రయుక్తం బైనజగత్సం
హారము సేయు. 329

క. దీనివిధానం బెఱుఁగం, గా నింద్రకుబేరవరుణ కాలాదులకుం

1 ఎఱుకని యెఱుఁగక యిన్నున్.

దా నతిగహనం బనిరను, మానవులకు నెఱుఁగు టఘటమానము గాదే. 330

వ. ఈదివ్యబాణమ్మున నీ వఖిలలోకమ్ములు జయింతు వని కౌంతేయునకు వరం బిచ్చి పురాంతకుం డంతర్హితుం డయ్యె నంత. 331

చ. అవిరళసూర్యమండలసహస్రసమప్రభ మై ధనంజయ
ప్రవరుకరమ్మునన్ వెలుఁగు పాశుపతాస్త్రముఁ జూచి దైత్యదా
నవసుర యక్షరాక్షస గణమ్ము గరమ్ము భయమ్ముఁ బొందె నం
దవనియు గ్రద్దరం దిరిగె నబ్ధిశిలోచ్చయ[1]సంచయంబుతోన్. 332

క. త్రిణయనగాత్రస్పర్శం,బున నిజగాత్రము పవిత్రమును ముక్తాఘం
బును నతితేజోవీర్యం,బును నైనఁ బృథాసుతుండు ముదితుం డగుచున్. 333

క. మంటి హరుదేహ మంటం, గంటి నుమాధీశు [2]నసురకంటకహరు ము
క్కంటిఁ గఱకంఠుఁ జూడం, గంటిఁ గృతార్థుండ నైతిఁ గడుఁ బుణ్యమునన్.

క. ఇమ్ముల ధర్మజునకు జన, సమ్మతునకు రిపుజయంబు సకలమహీరా
జ్యమ్ము సమకూరె నేఁడు ఘ,నమ్ముగ సర్వప్రయోజనమ్ములతోడన్. 335

ఇంద్రుఁడు దేవగణంబులతో నర్జునునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట.

వ. అని సంతుష్టహృదయుం డై యున్నంత. 336

సీ. హరుచేత సంప్రాప్తవరుఁ డయ్యె నరుఁ డని యెఱిఁగి యింద్రుండు ధనేశధర్మ
వరుణేశ్వరులతోడ సురగణసహితుఁ డై దివ్యవిమానముల్ [3]దివమునందు
వెలుఁగంగఁ గౌరవకులవీరుపాలికి వరదుఁ డై గరుణతో వచ్చె నట్టి
యవసరమ్మున ఘనరవగభీరం బైన మధురవాక్యమున ధర్మప్రభుండు

ఆ. ప్రీతి నిట్టు లనియె బీభత్సునకు ధర్మ, నిత్య పాండుపుత్త్ర నీకు మెచ్చి
వరము లిచ్చువేడ్క వచ్చిరి నెయ్యు రై, యమరనాథుఁ దొట్టి యమరు లెల్ల.

వ. వీరలం జూడు మని దివ్యదృష్టి యిచ్చి నీవు నరుం డనుపూర్వఋషివి బ్రహ్మని యోగంబున మనుష్యుం డవై యుత్తమక్షత్త్రియకులంబున నుద్భవిల్లితి మఱి సూర్యాంశజుం డైనకర్ణుని దేవదైత్యదానవగంధర్వయక్షరాక్షసాంశజు లైనరాజులను వధియింతు నీ కక్షయకీర్తి యగునని దండధరుం డప్రతిహార ణం బైనదండంబు విధియుక్తంబుగా నిచ్చిన. 338

క. ఘోరారి[4]దారుణము లగు, వారుణపాశంబు లిచ్చె వరుణుఁడు మఱి కౌ
బేరాస్త్ర మిచ్చె నపుడు కు,బేరుఁడు విజయునకు నహితభేదికిఁ బ్రీతిన్. 339

వ ఇట్లు దివ్యపురుషుం డైనపార్థుండు లబ్ధదివ్యదృష్టి యై యమర్త్యరూపధరు లైనపితృదేవతలతోడం దనముందట నిలిచినమహానీలవర్ణుం డైనవైవస్వతుని వైడూర్యవర్ణుం డై యర్ణవనదీశైలసేవితుం డైనవరుణేశ్వరుం జాంబూనదవర్ణుం

1 సంయుతంబుగన్. 2 నసురకంటకుహరు. 3 దివిని వెక్కు. 4 వారణము లగు.

డై యక్షరాక్షసగణంబుతో నున్నకుబేరునిం జూచి వారివలన దివ్యాస్త్రం
బులు వడసి [1]వాక్పుష్పఫలజలంబుల నందఱం దృప్తులం జేసి వెండియు. 340

ఆ. అమరగణసమేతు [2]నైరావణారూఢు, వజ్రధరుఁ ద్రిలోకవంద్యు నింద్రు
వృత్రశత్రు నమరవిభుఁ జూచి యెక నాడి, మునివరుండు నరుఁడు ముదమునొందె.

ఉ. ఇందుధరప్రసాదమున నిష్టవరంబులు గాంచి [3]బాంధవా
నందవిధాయి యైననిజనందను దండితశత్రు సద్గుణా
నందితుఁ జూచి వేడ్క నయనంబులు వేయును గన్న తత్ఫలం
బందెఁ బురందరుండు పరమాద్భుతసమ్మదమందితాత్ముఁడై. 342

వ. ఇట్లు దేవేంద్రుండు ధనంజయుంజూచి సంతోషిల్లి నీవు పరమేశ్వరువలనఁ బరమ
సిద్ధితో దేవత్వంబు వడసితివి దేవకార్యంబు దీర్ప నర్హుండవు గాన నారథంబుఁ
బుత్తెంచెద నమరావతికి రమ్ము నీకు దివ్యాస్త్రంబు లంద యిచ్చెద నని దేవేం
ద్రుండు దేవగణంబులతో నమరావతికి నరిగె నర్జునుండును దద్రథాగమనంబు
ప్రతీక్షించుచుండునంత. 343

సీ. [4]వారిదమార్గంబువలన మహానీల వైజయంతీవిభవంబు వెలయ
నాబద్ధవివిధరత్నావళిప్రభఁ జేసి రమ్యమై రోదోంతరంబు వెలుఁగ
నురునేమిరవమున నుర్వరాధరదరీముఖములు ప్రతిశబ్దముఖరితంబు
లగుచుండ నానావిధాయుధంబులు దాల్చి యశనివిద్యుత్సహస్రాభిశోభి

ఆ. తాభ్రసదృశమై మహాజవాశ్వయుత, వాహ్యమానమైనవరరథంబు
మఘవునాజ్ఞఁ జేసి మాతలియుక్తమై, యింద్రతనయుఁ డున్నయెడకు వచ్చె.

వ. మాతలియు నర్జునుంజూచి సురాసురకిరీటతటఘటితరత్నప్రభాభాసురపదుండైన
మహేంద్రుండు మీయయ్య భవద్దర్శనం బపేక్షించి నిన్ను నమరావతికి రాఁ
బనిచె రాజసూయాశ్వమేధశతంబులం జేసినవారికైనను దుర్లభం బీరథంబు
దీని నెక్కు మనిన నర్జునుండును గంగాస్నానపవిత్రీకృతగాత్రుండై దేవ ఋషి
పితృతర్పణంబులఁ జేసి మాతలిప్రయుక్తం బైనయాదివ్యరథం బెక్కె. 345

అర్జునుఁ డమరావతికిఁ బోవుట.

చ. అలఘుతపస్సమాధినియతాత్ములకున్ బహుపుణ్యలోకకాం
క్షులకు విశుద్ధమానసులకున్ సతతంబును [5]నాశ్రయంబ వై
లలితనిలింపదంపతివిలాసవిహారమహోత్సవంబులుం
గలిగి వెలుంగురత్నమయకందరసుందర మందరాచలా. 346

1 వాక్పూజనలి నాదఱం. 2 నైరావతారూఢు... యెడ నాడి. 3 యంచితా, (పాండవా)
నంద (మనోజ్ఞుఁడై) విధాయి యై... మర్దితశత్రు .. నష్టు చూచి నయ. 4 వరదివ్యమార్గంబు... మెఱ
య... యశనివిద్యుత్సమూహాభిశోభి.. కరము వేడ్క నరుని కడకు వచ్చె. 5 సంశ్రయంబ వై...
మందరాచలున్.

వ. నీయందలిపుణ్యతీర్థంబులు సేవించుచు గంగాంబు[1]ధ్యాతస్థలరుహావనస్పతిఫలం
బు లుపయోగించుచు సుఖం బుండితి నమరావతికిం బోయి వచ్చెద నని మందర
నగంబు వీడ్కొని పురందరనందనుండు దేవపథంబున కరిగి. 347

సీ. పరమధర్మస్థితిఁ బ్రజఁ గాచి యేలినరాజర్షులకు నుగ్రరణమునందుఁ
బతుల ప్రస్తవమునఁ బ్రాణముల్ విడిచినవీరులకును యజ్ఞవిధులఁ జేసి
సురలను వసుమతీసురులను దనిపినధర్మాత్ములకు మహాతాపసులకు
నిలయంబు లై రమణీయంబు లగు[2]రమ్యహర్మ్యవిమానసంహతులదాని
తే. సకలభువనంబులం గలసత్పురముల, కెల్ల నుపమాన మై దహనేందురవుల
దీప్తి లేకున్నఁ దన దైనదివ్యదీప్తి, విస్తరంబున నెప్పుడు వెలుఁగుదాని. 348

వ. మఱియు ననాహితాగ్నులకు నతీర్థసేవకులకు ననృతవాదులకు వేదవిరుద్ధా
చారులకు రణపరాఙ్ముఖులకుఁ జొరనివిషయంబును, నతిగహ్వరంబును నైన
దాని నమరావతిఁ జొచ్చి తద్గోపురసమీపంబున ననవరతగండస్థలగళ దవిరళ
మదజలకుల్యాభిరామం బై, నిరంతర నిర్ఝరనీహారనగంబునుం బోలె నొప్పుచు
న్నైరావతంబుఁ జూచుచు సురసిద్ధసాధ్యగణంబుతో విద్యాధరాప్సరోగంధ
ర్వకిన్నరగీయమానుం డగుచు నభినవసౌభాగ్యవిరాజమానంబులగు నతిమనో
హరవైభవంబు మెఱసి చను నప్పుడు. 349

క. [3]సకలర్తుకుసుమసౌరభ, సుకుమారోద్యానతరుల నుడియుచుఁ బ్రణయో
త్సుకుఁ డై పవనుఁడు పాండవు,నకు నభిముఖుఁ డయ్యెఁ దన్మనఃప్రియ మెసఁగన్.

క. నరుఁ డైన యాదిముని యని, హరిసుతుఁ డని హరిసహాయుఁ డని హరు చేతన్
వరములు వడసినవాఁ డని, సుర లెల్లను వచ్చి పార్థుఁ జూచిరి ప్రీతిన్. 351

వ. అర్జునుండు నయ్యమరావతీవిభవంబు చూచి హర్షించుచు నప్సరోగీయమాన
[4]మంగళహితగీతావహితమానసుం డగుచు సిద్ధమునిగణాశీర్వాదంబులు సేకొ
నుచుం జని మాతలినిర్దేశంబున దివ్యరథావతీర్ణుం డై. 352

క. శతమఖునకు భువనావన, రతశీలున కఖిలదేవరాజర్షినుతా
న్వితునకు [5]వజ్రాభిహితో, న్నతపృథుభుజునకుఁ గృతప్రణాముం డయ్యెన్.

చ. అనిమిషనాథుఁడుం బ్రచలితాంగదతుంగభుజాయుగంబునం
దనయునిఁ గౌఁగిలించుకొని తత్క్షణజాతనితాంతసమ్మదం
బునఁ బులకాంకితాంగుఁ డయి మున్ను నిజాంకతలస్థుఁ జేసి య
త్యనఘు నిజాసనార్ధమున [6]నాదట నుంచెఁ గరంబు నెమ్మితోన్. 354

క. లీలైరావతకుంభా, స్ఫాలనకర్కశకరములఁ బలుమరును మర్థు

---

1 ధ్యాతస్థలీయహ...చూచి. 2 రత్న హర్మ్య. 3 సకలర్తు సురభి కుసుమిత.. నభిముఖుఁ (గతుఁ) డయ్యె. 4 మంగళగీతవహితమానసుం డగుచు 5 వజ్రాభీలో, న్నత. 6 నప్పుడ నుంచెఁ గరంబు; నాతని నుంచెఁ గరంబు.

త్పాలకుఁ డంటుచు నుండె గుణాలంకృతుఁ డైనపార్థునంగముఁ బ్రీతిన్. 355

వ. ఇట్లధికవిలాసంబుతో సురవిలాసినీకరకలితచారుచామీకరదండచామరసమీ
రాలోలకుంతలుం డగుచు సురరాజుతో నేకాసనంబున నున్నయప్పార్థుం బాక
శాసనుశాసనంబున దేవగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరు లతిప్రీతి [1]నర్చించి రంత. 356

తే. *(పాకశాసనుపనుపునఁ బార్థుఁ డొక్క, మణిమయం బైనమహనీయమందిరమున
నెలమి గంధర్వసంగీతహృద్యగోష్ఠి, నుండెఁ జెవులకు నుత్సవం బొందుచుండ.

వ. అంత సూర్యాస్తమయసమయంబునఁ జంద్రుం డుదయించి సాంద్రచంద్రికా
విలాసంబున దిగ్వనితల నలంకరించుచుండ నిలింపపతిపంపున సాంపార నూర్వశి
[2]యర్జునసంగమకాంక్షం జేసి చంద్రకాధవళదుకూలంబుగట్టి మృదమదకర్పూర
కుంకుమోన్మిశ్రితసుగంధం బలఁది వివిధసురభికుసుమవిస్తరంబులు ముడిచి మణి
మయభూషణాలంకృతయై నిలుకడ వడసిన క్రొమ్మెఱుంగుఁదీఁగయుం బోలె మణి
మయమంజీరఝుళంఝుళనినాదంబును గంకణఝణఝణత్కారంబును గటిక
లాపకింకిణీక్రేంకారంబును మదనాజ్ఞావాద్యఘోషంబునుం బోలె మ్రోయు
చుండ మందగమనంబునఁ బురందరనందనుమందిరంబున కరుగుదెంచిన నప్పు
రుషసత్తముండు భయభక్తిసంభ్రమంబులతోఁ బ్రత్యుత్థానంబును దండ
ప్రణామంబునుం జేసి కరకమలంబులు మొగిచి యిట్లనియె. 358

క. ననుఁ బుత్త్రస్నేహంబున, మనమున మన్నించి శుభసమగ్రునిఁ జేయం
జనుదెంచి తీవు ముదమున, జనయిత్రీ యేఁ గృతార్థజన్ముఁడ నైతిన్. 359

తే. అనిన నూర్వశి యిట్లను [3]నాత్మనేత్ర, మధుపము లతనిసౌందర్యమధువుగ్రోలు
చుండఁ దమకంబుమీఱి యనూనధర్మ,నిపుణుఁడగునర్జునునితోడ నెయ్యమొనర.

చ. అనుపమశౌర్య నీదుసముదగ్రగుణంబులు నారదాదిస
న్మునివరు లెల్లఁ జెప్పఁగఁ బ్రమోదమునన్ భవదీయసంగమం
బనిశముఁ గోరుచుం దగఁ బ్రియంబున వచ్చితి నేను గోరఁగా
నను [4]జనయిత్రి యంచు నొకనాయముఁ బల్కెద వక్రభాషలన్. 361

తే. నీకు నేనాఁటితల్లిని నిజము సెపుమ, యమరలోకంబువేశ్యల మైననూకు
నిట్టితగవులు నడవ వహీనబాహు, వీర్య యిచ్చట [5]వావియే వెదకఁజనునె.

వ. ఈలోకంబున వనితలుఁ బురుషులు విచ్చలవిడిఁ గ్రీడింతు రిచ్చటి కిది యనిందితం
బైనయాచారంబు నీవును త్రిదివంబునకు వచ్చినయప్పుడ దివ్యపురుషుండవు
గావున నామనోరథంబు సఫలంబుగా మందార[6]మంజులమంజరీమకరందపాన

---

1 నర్గించి. *357 వ పద్యము మొదలు 368 వచనమువఱకు కొక్కొండశాళపత్త్రప్రతియందును, ఒక్కకాకితపుప్రతియందుమాత్రము గలదు. 2 సంగమాకాంక్షం జేసి. 3 దనదునేత్ర, మధుపముల నతిసౌందర్య...యఖండధర్మ...నెయ్యమలర. 4 జనయిత్రి యంచు. 5 వావియుం వెదకఁ జనునె. 6 మంజరీమంజుల.